

ANKET

ABDULLAH ENİS SAVAŞ | ALİ OTURAKLI | ATAKAN YAVUZ | BURAK Ş. ÇELİK
CELAL FEDAİ | DİLARA AYŞE AKDENİZ | ERCAN YILMAZ | GÖKÇE ÖZEL
GÖKDEMİR İHSAN | HAYDAR ERGÜLEN | İsmail pelit | İ.V.İ.R.
KADİR DANIŞ | M. SAFA KARATAŞ | M. UTKU YEŞİLÖZ | METE AKBABA
METİN CELAL | ONUR BAYRAK | ÖMER ERDEM | RIDVAN ARDIÇ
RIDVAN TULUM | SUAVİ KEMAL YAZGIÇ | TUBA KAPLAN

TÜRK ŞİİRİ'Nİ KURTARMAK

**Dergiler Mezarlığında
Çok Yer Var**
Tugay Kaban

**Nikola Tesla Dosyası:
Kökenler ve Aile Mirası**
Attila Demir

**Mozart ve Deyyuslar
yahut Burgesslar**
Mehmet Adnan Yalavuz

**İki Konak Fikri:
Yakup Kadri
ve Necip Fazıl**
Ferhad Akyol

**Thomas Pynchon'ın
son romanı
Gölge Bilet'in ilk
bölüm tercümesi...**
Harun Armağan

**Asgar Ferhadi Bu Kez
Ne Kadar İranlı?**
Zeynep Kaban

**Alpha-Gal Sendromu:
Temel Besin Kaynaklarının
Tehdide Dönüşmesi**
Editörlerden

**not
edildi**

1447

FİKİR | AKSİYON | HAYAT

Birinci Sayı

İÇİNDEKİLER

Dergiler

**Mezarlığında Çok
Yer Var**

02-02 *Tugay Kaban*

**(Sombras que voltam)
Geri dönen gölgeler..**

35-35 *Ronald de Carvalho*

Gölge Bilet

03-10 *Thomas Pynchon*

**İki Konak Fikri:
Yakup Kadri ve
Necip Fazıl**

37-40 *Ferhad Akyol*

**Çünkü:
Esaretle İç İçe**

11-11 *Tugay Kaban*

**Nikola Tesla Dosyası
Birinci Bölüm**

41-42 *Attila Demir*

**Türk Şiiri'ni
Kurtarmak**

12-34 *Anket*

**Mozart ve Deyyuslar
yahut Burgesslar**

43-44 *Mehmet Adnan Yalavuz*

**Asgar Ferhadi Bu
Kez Ne Kadar İranlı?**

35-35 *Zeynep Kablan*

**Alpha-Gal Sendromu:
Temel Besin Kaynaklarının
Tehdide Dönüşmesi**

45-45 *Editörlerden*

Dergiler Mezarlığında Çok Yer Var

Bu yazıya nekroloji türü çerçevesinde bakanlar olacaktır, onları kutlarım. Gençliğimde şiirle iştiğâl iken poetik metinlerimi bir ofset vesilesiyle insanlara ulaştırma gayretine düşmeden hemen evvel, bilgisayarımdaki dosyanın ismini şöyle belirleyerek işe koyulmuştum: Tanatoloji. Ölüm üzerine düşünmeye yeni başlamadığımı belli etmek için sarf etmiyorum bu sözleri, böyle anlayanlar olacaktır, onlar adına üzgünüm.

Yeni bir derginin [matbû olmasa da (ki matbû olup olmamasının bir kıymet hükmüne sebep olup olmadığı konusunda hâlâ tam teşekküllü bir düşünce seyri içine girmedim)] ilk nefesini duymak için kulak vermenizi ve elbette sükût etmenizi rica ediyorum. Zira yeni doğan her şey hassastır. Ve duymadıklarımız çok olsa da genellikle 'ağlarlar'. Ağlamanın felsefesi yapılabilir. (Bu isimde bir kitap görmemiş olmak ilginç) Fakat felsefesi yapılan her şey gerçeklikten uzaklaşmanın eşiğine getirilmiştir. Bunu göz önüne almak gerekiyor mu? Bakarız...

Not Edildi büyük bir iddianın sembollerle ifade edilmesi yoluyla göz önüne çıkmıyor. Doğal olarak bu, bir iddiası olmadığının zannedilmesi demek oluyor... Bunu göz önüne almak gerekiyordu. Neden mi? Çünkü 'henüz hiçbir şeyin bitmediğini' görmek için bir üçüncü göze ihtiyacımız yok. Görenler kadar görünenler ve elbette görünmek üzere olanlar da mühim. Birçok şey gözlerimizin hemen önünde saklanıyor olsa da.

Dergiler mezarlığında çok yer var, evet... Eyüp sırtları gibi değil burası. Burası mı? Evet! Not Edildi, bu mezarlığın içinde doğdu. İlk burada ağlıyor. İlk burada sürünmeye başladı ve ilk adımlarını burada atacak. Fakat bunu, kaç sayı çıkacağı önceden belli olan, bu sebeple de sondan başa, parmaklarını tek tek tutup sayarak giden bir ilkokul talebesi ahvâliyle yapmayacak.

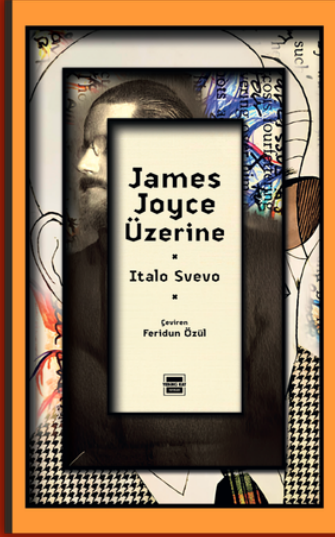
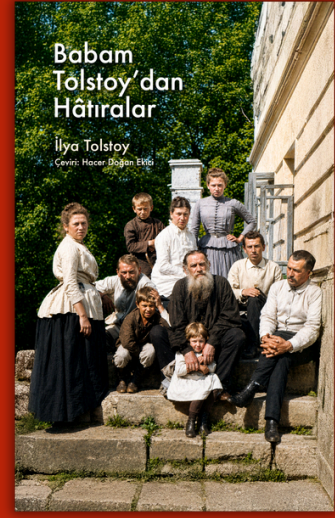
Edebiyat dünyamız ihtilaç hâlinde ve bundan zevk alanlar var. Zaten bu zevk düşkünleri sebebiyle değil mi ki hep böyle oldu, olmuş olanlar. Geçirdikleri evrelerin bünyelerinde bıraktıkları taddan sarhoş olmuş durumdalar o zevk sahipleri. Acı şeyleri dudaklarına sürüp, biraz da olsa kendilerine gelmek istemiyorlar. Ağuları ezberlerinde taşıyorlar yalnızca...

Mezar taşlarını bir polisiye romanın içindeymiş gibi takip edercesine iz sürücü olunabilir... İnsanın varmak istediği yer belliyse, sorun olmayacaktır. Hayaletler varmış gibi bile hissedilebilir. Uzaktan bir çocuk oyununa benzeyen bu şey (dergi çıkarmak?) yaklaştıkça korkuyu iliklere kadar hissettiren bir manzaraya dönüşebilir. Ayrıca kalabalıkların içinde ceset kokusu almaktan yorulmamışlara ne önerilebilir, bilemiyorum...

Şuradaki mezarlara bakın... Evet, evet, şurada yan yana olanlara. Birisi tam 9 yıllık, diğeri ise 9 aylık... Ne demek istediğimi anlayabiliyor musunuz? Sizi nereye davet ettiğimi tahayyül edebiliyor musunuz? Burası 'hür teffekürün kaleleri'ne ait kimine göre... Fakat bu kalelere çıkılmaz da düşülür... Bu kalelerde hayattadır ölümlerin ölümleri... Dergi neşretmek, bir ölmek çeşididir. Haydi tadına bakalım...

TUGAY KABAN

Klasikler Yedinci Kat Yayınları'nda

Gölge Bilet

Thomas Pynchon

Tercüme: Harun Armağan

"Doğüstü, belki de. Saçmalık... belki de değil."

BELA LUGOSI - The Black Cat (1934) filminden

Birinci Bölüm

Baş ne zaman belaya girse, şehre genellikle North Shore Hattı ile gelir.

Gölün aşağısında, Chicago'daki zor zamanlar, havada süzülen değişim rüzgârları, eli kulağındaki İçki Yasağı'nın kaldırılması, Koca Al'ın Atlanta'daki federal damda olması ve "Ekip" işlerinin gergin ve öngörülemeyen bir hâl almasıyla, aceleyle şehirden kaçmak için bahane arayan kim varsa soluğu burada, Milwaukee'de alır. Burada işler nâdiren birinin, ötekinin balığını çalmasından daha ciddi bir boyuta ulaşır.

Hicks McTaggart bütün gün Üçüncü Bölge civarında fınk atıp, gölün aşağısındaki 22. Cadde ve Wabash'taki ana ofisten gelen, Borsalino şapkalı ve siyah deve tüyü paltolu iki "turisti" göz hapsinde tutuyor. On yıl önce Vito Guardalabene nalları dikiğinden beri Milwaukee'de hâll edilmesi gereken her ne varsa Chicago Ekibi bakıyor, gerçi Vito'nun varisi Pete Guardalabene hâlâ bölgenin reisi sayılıyor, cemiyet sayfalarında düğünlerde gülümserken falan fotoğrafları çıkıyor.

Pasquale'nin Bella Palermo'sunun arkasındaki ara sokakta aylaklık eden Hicks, içeriden gelen o vıcık vıcık sosyalleşme seslerini duyabiliyor, spagetti sosu, kızarmış sarımsak ve zeytin dalı ateşinde pişen *sfinciuni bagherese* kokusunu alabiliyor. Bu da karnını acıktırıyor, gerçi maaş gününe bu kadar az kalmışken öğle yemeği menüsü, bir cebine tikiştirdiği bir termos kahve ve sütlü halka çörekten ibaret.

Patlama gerçekleştiğinde ses, nehrin öte yakasından, Göl'e daha yakın bir yerlerden geliyor gibi. Çatallar ve kadehler, masayla ağız arasında sanki herkes bir anlık saygı duruşundaymışçasına havada kalıyor ve kimse şaşırılmış görünmüyor.

Biraz sonra herkes sokağa döküldüğünde, konu hâlâ bu.

"Biraz huzur ve sessizlik bulalım diye gelirsin, sonra bir bakarsın..."

"Burası da Chicago'ya benzemeye başladı."

Herkes birbirine sanki hep beraber bir işin içindelermiş gibi bakıyor. Tanıdıklığın veya kayıtsızlığın ötesinde, derin bir muziplik iş başında.

"Mutluluk ikizleri" tekrar trene binene kadar geçen birkaç saat içinde Hicks, daha önce herkesin duyduğu çete düğünleri veya içki soygunlarıyla ilgili bir dizi farklı hikâye dinliyor. Doğu Yakası'nın kalbi ve ruhu olan, Hicks'in Milwaukee'deki güvenilir istihbarat kaynağı (ve maaş gününe uzak olduğunda öğle yemeği durağı) Eczane-Nalburiye karışımı yemek tezgâhı *Oriental Drugs*'da bile pek işe yarar bir şey çıkmıyor.

Bu durum onu, mahalle tipi seyyar bir yemek arabası kılığına girmiş kaçak bir içki mekanı olan *Otto's Oasis*'e sürüklüyor. Mekânın içecek listesi, birkaç saatlik merdiven altı üretimlerden, blokajları delip getirilmiş gerçek "McCoy" ithallerine kadar uzanıyor. Hicks, tâlihin yardımıyla tam mutfak kapısının yanına vardığı sırada, Otto'nun karısı Hildegard bir tepsi dolusu ücretsiz atıştırmalığı bar alanına çıkarıyor. Diğerleri Hildegard'a asılmakla meşgulken, akli hâlâ Pasquale'deki Sicilya yemeklerinde kalan Hicks, en azından birkaç saat daha idare etmesini sağlayacak kadar yiyeceği kendi tarafına aşırılmayı başarıyor.

*

Daha sonra Unamalgamated Ops dedektiflik bürosuna dönen Hicks, patronu Boynt Crosstown'ı kapı eşiğinde beklerken bulur, ayakları sabırsız bir ritimle yeri dövmektedir.

"Flaş haber," diyerek Hicks'i yakalar ve sanki kravatından tutmuş gibi dükkan boyunca ofisine doğru sürükler, "Sadece bir dakikanı istiyorum, o kadar."

Hicks profesyonelliğini korumaya çalışarak, "Öğle yemeği civarında bir şeyler duymuşsundur herhalde..." der.

"El bombaları gelir geçer, boşver o Santa Flavia Ticaret Odası toplantısını, bana bir not yazarsın, onlar artık çerez parası, taze bir iş geldi, hem de ne iş! Bak sana söylüyorum, bu iş bizi paraya boğacak..." ve buna benzer bir sürü laf.

"Şu hâldeyken işe gelmesen keşke Boynt."

"Tabii, tabii, bak bu seferki sadece Büyük Buhran'da kurulan bir gündüz düşü değil, işin içinde para olduğuna garanti veririm, hem de büyük para, bizzat gördüm!"

Boynt söz konusu olduğunda, bu "büyük para" genellikle ıslak bir bar peçetesine kurşun kalemle yazılmış, okunaksız bir borç senedi çıkar. Hicks yüzündeki şüpheyi gizlemeye çalışır.

"Bu sefer iş sağlam, para masanın üstünde, hem de gıcır gıcır yeşil! Wisconsin'in ağaçları kesilmeden önceki hâli bile ancak bu kadar yeşil olabilirdi."

"Yatağımın hâli duman desene, zaten yasal kapasitesini aştı, banknotların köşeleri dışarı sarkıyor, anlarsın ya..."

Boynt kafasını sallayarak, "Sen hep çok ucuza çalıştın," der, "Büyük Çöküş'ten önce bile piyasası on paralık dansçılar kadardı." İnterkomun düğmesine uzanarak seslenir: "Thessalie, şu dosyayı bize getirebilir misin?"

"Shorewood'un vergi dilimi bambaşka tabii, sizinkiler öyle değil mi?" Boynt, gizli dosyasından bir sayfanın bir gün gizemli bir şekilde kâğıttan uçağa dönüşüp teksir makinesinin olduğu odaya süzülmesinden beri, buradaki sanayi tipi dikiş makinesi temposunda ve neredeyse aralıksız süren sınıf temelli iğnelemelerin baş hedefi hâline gelmişti. Göz açıp kapayınca kadar kopyalar ofisteki herkesin eline geçmişti, belgede Boynt'un yıllık gelirinin on bin doların biraz üzerinde olduğu ve bir gün sonunu duyabileceğimiz ama yakın zamanda pek mümkün görünmeyen birtakım yan girişimlerden kâr payı aldığı yazıyordu.

Thessalie Wayward elinde epey kalın bir klasörle içeri süzülür, Boynt dosyayı dramatik bir şekilde açar. Hicks tanıdık bir magazin kupürü fark eder.

"Bu da ne, bizim koca Bruno yine mi sahneye çıktı?" Hicks, süt ürünleri endüstrisinde "Sürgündeki Peynirlerin Al Capone'u" olarak bilinen yerel multimilyoner Bruno Airmont'tan bahsetmektedir. Airmont, birkaç yıl önce bir gece yarısı bir sandık dolusu parayı yanına alıp şehirden tüymüştü.

Hicks hatırlar gibi yaparak ekler: "Güya uzak, kimsenin neresi olduğundan emin olmadığı tropik bir adada, hamakta keyif çatıyor, itfaiye hortumuyla Singapore Sling içiyordu. Ne o, emeklilik canını mı sıktı?"

"Aslında bu daha çok kızı Daphne ile ilgili. Ki eğer yanlış bilgilendirilmediysem, onunla aranızda bir şeyler olmuş." "Epey zaman geçti," diyerek gömlek cebinden sigarasını çıkardı, bir tanesini dudağına kıştırıp yaktı. "Peki şimdi ne haltlar karıştırıyor?"

"Görünüşe göre eski aşkı, bir swing grubundaki klarnetçiyle kaçmış."

"Boş durmuyor desene. En son gördüğümde, North Shore'lu bir sosyete budalasıyla nişanlanmak üzereydi."

"Aslında az önce o mutlu nişanlıyla, yani Glencoe Flaunche'larından G. Rodney Flaunch ile telefondaydım. Kendisi bizi tutan bir dizi ilgili tarafın sözcülüğünü yapıyor ve şunu belirteyim; bu tayfa için ücret tarifesi pek bir engel teşkil etmiyor."

"Ve işimiz de..."

"Bayan Airmont'u her nerede ise bulmak, şu klarnetçiyle olan ilişkisinden tatlı dille vazgeçirmek ve onu geri getirmek. Basit bir al-ve-getir işi."

"Birileri için çok eğlenceli olurdu ama hatırlarsan, evlilik meseleleri hiçbir zaman benim alanım olmadı..."

Bu işe ilk girdiğinde Hicks'in fark ettiği ilk şeylerden biri, sadece Milwaukee ve Waukesha bölgelerinde bile ne kadar çok "boşanma aşamasındaki kadının" yasaklı içkiler başında vakit öldürmeye meyilli olduğuydu. Sanki onu, kas gücü bedavaya gelen ve az para isteyen bir avukatla karıştırıyorlarmış gibi tüm mahrem detaylara girerlerdi, bu da hayal etmesi kolay romantik sonuçlara yol açardı, tabii Hicks'in hiç beklemediği ve bir noktadan sonra "evlilik meselelerini" Zbig Dubinsky gibi enerjik çömezlere devretmesine neden olanlar hariç... Zbig, pantolon fermuarının icadını medeniyetin en büyük ilerlemesi olarak görür ve sonunda en ufak bir "ev içi kaçamak" ihtimali olan her türlü uzun ve hüzünlü hikâyeye katlanabilirdi.

Boynt, her zamanki gibi bunu görmezden gelerek devam etti.

"Tabii hanımefendiyle olan kişisel bağın hariç, affedersin, yüzündeki bu ifade de ne?"

"Bu mu? Sanırım pürdikkat kesilmek diyoruz."

"Hayır, eğer bir anlamı varsa o da 'zavallı koca Boynt' ifadesidir, hem de hiç samimi değil. Bu kadar erdemli davranacak sen misin? Sen, buradaki ışıltılı, hatta kimilerine göre sansasyonel geçmişe sahip olan kişisin."

"Bu da beni bu iş için daha da vasıfsız kılar..."

Tam o sırada dış ofiste bir arbede koptu, içeriye randevusu falan olmadan, porkpie şapkalı, sinek sıklet bir genç olan Skeet Wheeler daldı. Hemen arkasında Thessalie, Skeet'i yakalamaya çalışıyordu ama Skeet'in kaçmaya pek niyeti yok gibiydi.

"Hicksie! Bir şeyler yapman lazım! Duydun, değil mi?"

"Tabii, şehirdeki herkes duymuştur herhâlde ama neydi o?" Eğer bir konuda en taze ve doğru bilgi birinde varsa, o kişi Skeet'tir.

"Stuffy Keegan'ın içki kamyonu, birisi bomba salladı, her şeyi havaya uçurdu."

"Ağzını topla," diye mırıldandı Boynt.

"Stuffy iyi mi?"

"Kimse bir şey demiyor, tam bir sessizlik hâkim. Eğer şehirden kaçmadıysa veya hâlâ hayattaysa bile, bunu ilan etmiyor."

Hicks, kariyerinin başlarındaki adi suçluluk günlerinden ve nihâyetinde "bir şarkı bedeline" (ki o şarkı nadiren *Puttin' on the Ritz* olurdu) satın alınabilen bir polis muhbirine dönüşmesinden beri Stuffy Keegan'ı tanır, en azından zihninde onunla ilgili bir dosya tutardı. Bu zamanların ve bu bölgenin standartlarına göre Stuffy'nin sabıka kaydı, teknik olarak suç teşkil etse de, onu buraya sürükleyen de dâhil olmak üzere bir dizi paranoyak muhakeme hatası dışında pek de özel bir tarafı yoktu.

Sıradan bir sevkiyat sırasında, muhtemelen uykusuzluktan dolayı, dikiz aynasında sayıları giderek artan kolluk kuvvetleri görmeye başlamıştı. Gerçekten polis olsalar bile Stuffy'yi durdurmaya niyetleri, hatta onu fark etmeleri bile düşük bir ihtimaldi fakat Waukesha'ya vardığında sınırları artık iflas etmişti. Bu yüzden bir telefon bulup polisi aradı ve gelip şu işi bitirmelerini rica etti.

"Otoyol polisleriydi diyorum size, koca bir zırlı tümen, ışıklar, sirenler ve..."

"Tabii Bay Keegan, anlıyoruz, şimdi merak etmeyin, gerekeni yapacağız."

Dikiz aynasında bir bit yeniği olduğuna, her baktığında görmek istemediği bir şeyler görmeye başladığına ikna olan Stuffy, kullandığı kamyonu normal bir dikiz aynası olan bir REO Speed Wagon ile takas etti. Bu araç kısa sürede, Detroit ve Toledo arasındaki rüzgarlı yollarda, dikkörtgen kesitleri sayesinde sınırlı kargo alanına daha fazla sığabilen ufak şişeler taşıyan hırpalanmış konvoyların tanıdık bir siması hâline geldi. Kanada'da 2 dolara alınan bu şişeler, bu tarafta perakendecilere 7 dolara satılıyor, onlar da içeriği ikiye, bazen üçe katlayacak şekilde sulandırıyorlardı. Toledo'dan dönüş yolculukları ise genellikle buz altında bir vagon dolusu Erie Gölü levreği getiriyordu, bunlar yerel balıkçılarda "Michigan Gölü levreği" diye menüye yazılıyordu, çünkü asıl türün kökü son yıllarda neredeyse kurutulmuştu.

"O kamyon," dedi Skeet mahzun bir tavırla, "onu ne belalı durumlardan kurtarmıştı... Ona sokakların küçük şilebi derdi, sonu ise sıfır ikinci el değeri olan havaya uçmuş bir enkaz oldu."

"Duygusallaşıyorsun ufaklık, dikkat etsen iyi olur."

Bu sırada Skeet'i her zamanki o nahoş bakışlarıyla süzmeyi bitiren Boynt: "Bir Büyük Buhran döneminde olduğumuzu hatırla, artık ancak sınırlı sayıda hayır işi yapabiliriz, bu konuda bir not vardı, bizzat eline vermiştim." Kaçak peynir varisi dosyasını alıp Hicks'in kafasına hafifçe vurduktan sonra ona uzattı ve ofisine geri döndü. "Hicks, şuna bir göz atar atmaz ne düşündüğünü bana bildir." Kapıyı tam olarak çarpmasa da, kapanış şeklinde belli bir vurgu vardı.

"Kulaklarından duman mı çıkıyordu onun? Yine mi bir şeye bodoslama daldım?"

"Bekleyemeyecek bir şey değil. Yeni saat, görüyorum."

"Hamilton, karanlıkta da parlıyor."

"Epey şıkmiş Skeet."

"Elimde değil, hatun beni sadece tatlı buluyor. Gösterme biçimi bu işte."

"Hı-hı."

Muhtemelen bir meyhaneden sendeleyerek çıkan birinin üzerinden 'yürütülmüştü' ama Skeet söz konusu olduğunda asla emin olamazdınız, bu yüzden Hicks sadece amcavâri bir gülümsemeyle yetindi. Skeet, artık yaşlı ve dikkatsizlerin cep saatleriyle ilgilenmeyen, gün ışığında saati doğrudan bilekten aşırımı daha büyük bir meydan okuma olarak gören yeni nesil yankesicilerdendi, bu işlerde herhangi bir hileli toka veya fazladan köprü sizi saniyenin ölümcül bir parçası kadar geciktirebilirdi.

Skeet, boyu hiçbir zaman pek değişmiyor gibi görünen bir puro izmaritini, İtalyanların o simsiyah, taş gibi sert tütsülerinden birini yaktı, sürekli çekmezsen sönen türden. Bir süre sonra sönmesine izin verir ama yine de ağzında tutmaya devam edersin.

"Tamam, bu işe nasıl yaklaşıyoruz?" diyerek bir yerlerden küt burunlu bir 32'lik hizmet silahı çıkardı ve sanki dolu mu diye kontrol ediyormuş gibi yaptı.

"Aman Tanrım, Skeet."

"Çocuk Özel Serisi."

"Bununla çok atış yaptın mı bari?"

"Şimdilik sadece çöplükte. Ama sakın ol, günün birinde tüm bunları *Journal*'ın ön sayfasında okuyacaksın."

Hicks de lise yıllarında böyle konuşurdu. Bir buçuk dakikalığına zamanda geriye gitti ve kendisine bir çocuk gibi baktı.

"Tamam, tamam Skeet, peki şu bomba işine ne diyorsun, tahminin nedir?"

"Üçüncü Bölge'den (Third Ward) birilerinden bahsediliyordu."

"Hadi oradan." Hicks, uyarıcı parmağını salladı. "Büyüyünce dedektif olmak istiyorsan öğrenmen gereken ilk şey, zihnini açık tutmaktır. Belki emniyet (MPD) ve tayfası için bomba her zaman 'İtalyan' demektir ama gerçek hayatta şehrin her kesiminde, Almanlar ve Polonyalılar arasında bile bomba sallayanlar çıkar. Şimdi sen paradan, sosyal hayattan haber ver, Stuffy'nin kime ne kadar borcu var ve bir hatırlı abinin manitasıyla fink mi atıyor, asıl onları anlat."

"Yetişkinlerin aşk hayatını gerçekten bilmek istiyorsan git bir gazete bayisine sor. O herifler her yere girip çıkar."

Skeet gazeteleri pek okumasa da, çete savaşlarını bazı çocukların beyzbol ligini takip ettiği gibi takip ediyordu. Cüzdanında *Journal*'dan kesilmiş bir Al Capone fotoğrafı taşıyordu, üzerine Skeet veya bir başkası tarafından şu not düşülmüştü: "Bildiğim her şeyi bana öğreten eski dostum Skeet'e; selamlar ve tanti auguri (en iyi dileklerle), her zaman, Al."

Güncel olaylara dair haberlerini çoğunlukla kulağını radyodan ayırmayarak ve "çocuk yeraltı dünyası" ile (avareler, okul kaçakları, sokak serserileri, her köşebaşındaki ve tramvay durağındaki gazete satıcısı çocuklar) her gün temas kurarak alıyordu, onların da kendilerine has antenleri vardı. Skeet, "Aynı Mussolini gibi," diye açıklıyordu durumu, "küçükler büyük çocuklara rapor veriyor, onlar bana, ben de sana, sonra piramit böylece yukarı doğru çıkıyor."

"Peki... buradaki Mussolini yine kim oluyor, Pete Guardalabene mi?"

"Daha iyi bilirsin. Pete orta kademedен ötesi değil, Joe Vallone de öyle. İkisi de, bu kasabadaki herkes gibi Chicago'dan uzaktan kumandayla yönetiliyor."

Hicks ve Skeet'in tanışıklığı birkaç yıl öncesine, şehri zaman zaman kasıp kavuran ve geride sivil bir sinir enkazı bırakan şu banka soygunu ve el bombası patlaması furyalarından birine dayanıyordu. Hicks, banka hesabı yahut soygun sırasında veyahut yakında 'eski' olacak bir eşin cüzdanında buharlaşan bir müşterisi adına, Wisconsin Caddesi'nde yeni soyulmuş bir bankaya burnunu sokmuştu.

Hicks konuşacak birini bulamadan âniden gürültülü bir patlama kopar ve insanlar, "Yine geldiler!", "Canını kurtaran kaçsın!" falan diye bağışarak her yöne koşuşturmaya başlar. Hicks, kat planında pek kimsenin koşturmayacağı bir köşeye geçer ve bekler. Etrafta ne ellerinde namlusu kesik tüfekler sallayan Sicilyalılar, ne barut kokusu, ne de itfaiye ekipleri veya kanlı zayıatlar vardır. Durumu iyice tartar... Beklemeye devam eder. Az sonra yapay bir palmye ağacının arkasından, cebi lastik balonlarla ve iğne stoğuyla dolu, ufak tefek ama enerjik bir sokak serserisi çıkar. Hicks izlerken, çocuk gizlice bir balon şişirir, ağzını bağlar, etrafta uygun hedefler ararken Hicks'in onu izlediğini fark eder.

"Eyvah."

"Bu şehirdeki insanlar zaten yeterince gergin değil mi sence?"

"Beni teslim etmeyin beyefendi, ben daha çocuğum."

"Öylesin tabii, şu an bile beni çocuk yerine koyuyorsun. Hadi naş, defol buradan."

"Beni kurtardınız," diye ekler çocuk, "İslahevinden, Green Bay'den, belki daha da beterinden."

"Hâlâ burada mısın? Yürü bakayım, toz ol."

"Siz borçlarınızın hepsini ödemeyebilirsiniz ama bizim gibiler öder."

O günden beri Skeet, şehrin hareketliliği içinden âniden, sessizce ve habersizce çıkagelir olmuştu. Zamanla, hevesli, hatta belki de şimdiden bazı yeteneklere sahip, ancak bir sonraki eşiğin ardında nelerin bekleyebileceğine dair hiçbir fikri olmayan bir "çırak adayı" olduğu ortaya çıkmıştı. Tanrı yardımcısı olsun ki, günün birinde dedektif olmak istiyordu. Hemen belirtmekten geri durmazdı ki, Hicks gibi sıradan bir saha elemanı değil, "Sherlock Holmes ve tayfası gibi, daha klas bir şey" olacaktı.

"Tabii, tabii."

Skeet şimdi durumu tartıyor: "Eğer bu kamyon bombası profesyonel işi değilse, o zaman amatörce bir şey mi?"

"Amatör işler, dürüst olmak gerekirse," Hicks omuz silker, "hiç de o kadar eğlenceli değildir. Az para, şüpheli kadın kalitesi, çok iş, az kazanç..."

"Evet ama onun dışında..."

"Her zaman büyük oynaman lazım evlat, her zaman; beni dinliyor musun? İhtişam! Yüksek bahisler, güçlü patlayıcılar, yüksek tehlike seviyesi..."

"Gençliğin mayın tarlalarında harika bir rehbersin doğrusu Hicksie."

Bildiği kadarıyla Skeet, Milwaukee polisinin bulması için saman dolu bir kutu içinde bırakılan şu Noel bebeklerinden biriydi. Milwaukee'nin dört bir yanında, devriye gezen polislerin soğuktan bir iki dakikalığına kaçabileceği bu tarz küçük kulübelerden çokça vardı, orada bundan daha fazla kalırsanız, gecenin bir yarısı tepenizde bitip eğlence anlayışı bir gonga vurmak olan bir telsiz operatörü tarafından sarsılarak uyandırılmanız işten bile değildi. Bu küçük kulübelerin yerleri, o düz tabanları sıcak ve kapı kırmaya hazır tutmak için samanla kaplıydı. Bu görüntü insanlara Beytullahim'deki yemliği o kadar çok hatırlatıyordu ki, Büyük Buhran tüm şiddetiyle vurduğunda, çaresiz ebeveynlerin Noel zamanı bebeklerini sadece kilise kapılarına değil, bu saman dolu polis kulübelerine bırakması bir gelenek hâline gelmişti. Hayvanların yerini devriye polislerinin aldığı bir Noel tasviri...

Skeet, şehrin dış ışıklarını ve bu ışıklardan konfor namına ne kadar az şey bekleyebileceğini öğrenerek büyüdü: vitrin camlarındaki yansımalar, henüz resmi bir isim bile almamış banliyölerin kıyısındaki tramvay hatlarının sonunda duran lamba direklerinin yarı gölgeleri... Dükkanlar kapandığında ve kızlar sersemlemiş, cıvıdayarak dışarı çıktığında kaldırımın belli kesimlerine çöken o tekinsiz hava, akşam sokağının ağır ağır yoğunlaşan ışığında sigara dumanı ve parfüm kokusu, Skeet'in içine girmek için hiçbir zaman akla yatkın bir yol bulamadığı hayatların derinliklerine gömülmüş insanlar... Yerel tabirle, bir Milwaukee Bildungsroman'ı.

Skeet, annesinin bir dizi ev içi düzeni arasında oradan oraya savrulmuştu. Annesinin içgüdüleri yeterince şefkatliydi ancak iş, erkek arkadaş seçimine geldiğinde muhakeme yeteneği sıfıra yakındı. Bu durumun istenmeyen sonuçlarından pek azı iyi biterdi, gerçi istisnalar da yok değildi.

"Bu koku da ne? Yanık lastik gibi? Fırın neden 190 derecede açık?"

"Cebine girerken pek iyi kanca atamadığını fark ettim de, Knuckles..."

"Bana sakın öyle olmadığını söyle."

"Senin için pırl pırl olsun istemiştin," diye açıklamaya çalışıyordu Skeet, o sırada Knuckles fırın kapağını hızla açmış, duman bulutlarının arasından etrafa leş gibi koku yayan ve yuvarlaklığı bozulmuş eski bir lobutu (bowling topunu) gün yüzüne çıkarmıştı. "Olamaz, ne yaptım ben?"

Normal bir Milwaukee sakini olsa, oracıkta cebinden toplu tabancasını çıkarıp işi hâller ve hiçbir yerel jürinin buna "haklı cinayet" dışında bir isim vermeyeceğinden emin olurdu. Ancak Knuckles, burada eğitici bir fırsat gördüğünü sandı.

"Bu şehirde herkesin öğrendiği ilk şey, bir bowling topunu asla yüz derecenin üzerindeki bir fırına koymamaktır, sen nasıl bir terbiye aldın evlat?" Kafasıyla, artık yuvarlanması imkânsız olan o Mineralit yığınına dramatik bir işaret yaptı. "O özel yapım bir toptu, bana yirmi papel'e patlamıştı çocuk, bu da çocukluğunun geri kalanının yarısını lobut dizerek geçireceğin anlamına geliyor. Oyun başına beş sent, dua et de burası Cleveland değil, orada ancak 4 sent alırdın."

Böylece Skeet'in, kısa süre sonra tüm şehirde "şanlı" diye anılacak olan lobut dizicilik kariyeri başladı. Şanzımanında birkaç farklı vites hızı barındıran dişli bir velet olan Skeet, gezegendeki en acımasız bowling ortamlarından birinde yolunu bulmayı çabucak öğrendi. Bu sırada Knuckles veda edip gitmiş, yerine ebeveynlik içgüdüleri pek de gelişmemiş yeni bir beyefendi türemişti. Mutlu çift, Skeet'i kendi başına bırakıp Shorewood'a taşındı, Skeet için de isabet olmuştu.

Şöhreti yayıldıkça Skeet, sabaha kadar süren özel seanslar için aranan adam hâline geldi. Bowling salonu sahipleri düzeni sağlaması, kapıları kilitlemesi, hatta kendi küçük asistan ekibini kurması konusunda ona güveniyordu. Bahşişler kelimenin tam anlamıyla 'yuvarlanarak' geliyordu, âdet olduğu üzere, bir dolarlık banknotlar topun parmak deliklerine sıkıştırılır ve top, lobutçu çocuğa doğru nazikçe, hatta saygıyla geri yuvarlanırdı. Bir süre sonra Skeet, hem şehir içindeki hem de şehir dışındaki bowling müsabakaları üzerine bahis oynamaya başladı. Kısa sürede bu paralar hatırı sayılır bir meblağa ulaştı, Skeet bu parayı borsadan uzak tutup Northern Trust'taki bir kiralık kasada saklayacak kadar akıllıydı.

*

Hicks, Underwood daktilosuna bir form takarken, Boynt hayal kırıklığı dolu bakışlarını savurarak içeri dalar.

"Yeni bir işe başlıyorsun, biliyordum."

Hicks istifini bozmadan, "Burada maden var," der. "Bekle ve gör."

"Hı hı." Boynt, kendince motive edici olduğunu sandığı ama aslında hiç de öyle olmayan o "Zavallı Ahmak" bakışını fırlatır. "Verimlilik eğrimiz Illinois yoluna sapmaya, yani düşmeye meylettığı an burada neler olduğunu biliyorsun, merkez ofis hemen o zaman-hareket casuslarından daha fazlasını üzerimize salıyor. Bunu mu istiyorsun? Başını çevirdiğin her yerde o bifokal gözlük camlarını görmeyi mi?"

"Rahatla Boynt, bunların hiçbirini masraf listesine yansıtmayacağım..."

"Hicks, ben sert adamım, acıma duygusu bana pek uğramaz ama şu hâlin gerçekten acınası. Şu senin müşterilerin... Çaresizliğin eşliğinde yaşıyorlar ama her nasılsa her seferinde seni bulmayı başarıyorlar. Bunun nedenini biliyorsun değil mi? Elbette biliyorsun, değil mi Hicks?"

"İçki Yasağı mı?" Sadece bir tahmindir. Boynt her şeyi İçki Yasağı'na bağlardı.

"Çünkü sen bir enayisin! Aptallar Heyeti tarafından onaylı ve tescilli bir enayi! Daha önce söylemiş miydim, unuttuyorum da."

"Kelimesi kelimesine mi demek istiyorsun?"

"Kapının altından ağlayıp sızlanarak giren her iki paralık sulu gözlüye kaniyorsun. Hiçbirinin zamanında ödeme yapmaya niyeti yok, zaten yapmıyorlar da. Tabii ya, ödeme bildirimleri sadece bir enayiden geliyorsa kim niye vaktinde ödeme yapsın ki?"

"Bu, yıl sonu primimin yine yalan olduğu anlamına mı geliyor?"

"Ha, bu arada, şu kamyon bombası meselesi... Sen iş dosyanı daktilo etmeden önce söyleyeyim, tuhaftır ki az önce hem Badger All-Risk Fiduciary Life hem de yerel Teutonia Cemiyeti ile telefonda idim. Bil bakalım ne oldu? Her biri, diğerinin yaptığını düşünerek tam da bu olayı araştırmamız için bizi tuttu. Sence de garip değil mi, ha?"

"Gördün mü patron? Ben sana ne demiştim?"

"Ne zaman demiştin? Dinlemiyor olabilirim." Boynt masasının çekmecesine yönelir, burası Chicago olsa içinde bir şişe Old Log Cabin viskisi bulmayı beklerdiniz ama burası Milwaukee olduğu için çekmeceye çıksa Korbelt konyak çıkar. Boynt şişeyi çıkarır, bir süre düşünceli düşünceli bakar... "İh, henüz erken," diyerek şişeyi tekrar çekmeceye tıktırır.

(Birinci Bölüm Sonu)

Çünkü: Esaretle İç İçe

Tugay Kaban

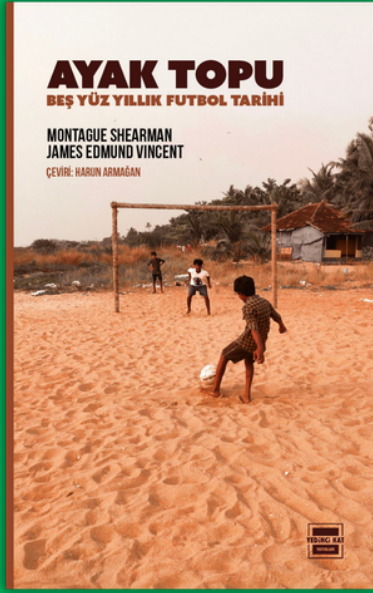
Ey nehir, bağrına göm şu çehremi,
Azgın deniz olsam, varacak mıydın?
Ey susamış toprak, bak bana haydi,
Kanım su olsaydı, doyacak mıydın?

Hem bende ağlayan hem bana gülen,
Beni benden alıp, meçhûle bölen,
Akıl sarayımı yerle bir eden,
Gördüğüm rüyadan kalkacak mıydın?

Ölüm en başında kazanmış mâdem,
Bilirsin, sonunda yine o mâtem.
Gökleri görmektir benim de gâyem,
Benimle göklere kaçacak mıydın?

Şu gürültü bitse de kafam sussa,
Tam yakalanırken kalbim yorulsa,
Herkes bir tarafa kaçıp savrulsa,
Mezarda yanımda kalacak mıydın?

Yedinci Kat Yayınları Spor Dizisi

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

ABDULLAH ENİS SAVAŞ

Tanrı Çiçeklerle Ne Söylemek İstedi ve Kalemler isimli eserleriyle tanınan Abdullah Enis Savaş ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Abdullah Enis Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Her şey şiir iklimimizde yolunda mı yani sizce?

Her şair, yapılması gerekeni yapmalıdır. Şiiri kurtarma gayretine girilmemesi gerektiğini düşünüyorum. Güçlü şiir kültürüne sahip medeniyetler daima bir insiyakla şiir sanatını yenileyerek dönüştürmüşlerdir. Her şair yapılması gerekeni yapmalıdır. Her şair yapabileceği kadarını yapar. Her şiir yazan şair olmaz. Sanatçı özelde şair yenilikten korkmamalıdır. Aynı şeyleri söyledikten sonra en alasını da söylemeniz boş laftan öteye geçmez. Yeninin şimdide yakalanması lazım. Bu da ancak şairin çok sevdiği üstadlarını öldürmesiyle ve her şiirinde yenilenen taze bir tavır inşa etmesiyle mümkündür. Dolayısıyla şiiri kurtarmaya mahal yoktur. Her dönemde olduğu gibi sağlam şairler tabiyatıyla yapılması gerekeni yaparak Türk Şiiri'ni sağlam yeniyle rafine edecektir.

Sevilen üstadları öldürmek de bir kurtulma yöntemi değil mi?

Oldurma yöntemidir. Çok sevilen üstadlar ölürse Türk Şiiri olur. Fakat tek başına yeterli değildir.

Kimilerine göre ise, üstadların varlığı üzerinden kıymet hükümleri belirlenmeli... Yoksa bir karmaşa çıkıyor, deniyor. Buna ne dersiniz?

Öldürmek reddetmek değildir. Medeniyette devamlılık esastır. Bu katl, geleceğe şimdide bir yer açma operasyonudur. Zarifoğlu fenomeni buna en güzel örnektir. Kendi zamanında yeniyi şimdide getirebilmiş üstadlar görevini tamamlamış olur. Çoğu zaman açtıkları yerlerde de otururlar. (Ki bize göre bu da bir dekadanstır. Şair, ortaya koyduğu birtakım işlerle çığır da açsa, kalıplaşmış dünyaları da yıksa bulunduğu yerde kalmamalıdır. Zira kendini tekrar, güvenilir bölge tayini demektir. Buysa sanatı vasatlaştırır.) Bir zaman sonra bu tanımlı yerler, yerleşik şiir algısını oluşturur. Yeni gelen şairin, üstadlarının toprağını işgal etmesi beklenmese de, onların, kendi zihninde işgal ettiği yerleri fethetmesi gerekir. Böylelikle kendine taptaze bir alan oluşturur. Yeni yer açmanın, yerleşik şiir algısını yıkmanın, üstadları öldürmenin tarifi budur. Bodler "Ben başka bir şey yapacağım" derken bunu kastediyordu.

Son soru... Türk Şiiri'nin daha çok şiire mi ihtiyacı var, daha çok şaire mi?

Türk Şiiri'nin, kendinden devamlı şüphe eder bir halde olan şaire ihtiyacı vardır. Öyle zannediyorum ki sanatının keyfiyeti belki de en çok buna bağlıdır. Şüphe, güçlü bir özgüvensizlikle birleştiğinde, sanatın en parlak eserlerini vaad edebilir. Buna (en azından bir yönü için), Şeyh Galib Dede'nin, Mevlana'dan çaldım sözü örnek gösterilebilir. Oysa ki hazret, taptaze bir şey söylemiştir. Fakat bu melekelerle, üretememe arasında ince bir çizgi de bulunur. Çizginin ötesine bir nebze olsun geçmek şahsi tecrübelerimizce kabul edilebilir olsa da işin dozunu kaçırmak insana bütün eserlerini yaktrabilir.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

ALİ OTURAKLI

2026 senesinin Nisan ayında 3. baskısını yapan Son Hali Görenleri Şaşırttı isimli şiir kitabından sonra Tufan Sonrası İlk Ahmakıslatan isimli romanını okurlarla buluşturan Ali Oturaklı ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Ali Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Kurtulması gerektiğini kabul ederseniz, sizin de sıradanlığınız ortaya çıkacak diye mi korkuyorsunuz?

Hayır.

Yani her şey yolunda mı gidiyor Türk Şiiri çerçevesinde?

Hayır.

Yolunda gitmemesi, kurtarılması gereken şeyler doğurmuyor mu?

Hayır.

Peki, ne doğuruyor sizce?

Her zaman olduğu gibi, şiirin kendi kendini kurtaracağı bir yolu -doğuruyor- doğuracak.

Yani şiirin kurtarılması gerektiğini fakat bunun şiirin kendisi tarafından yapılacağını söylüyorsunuz, öyle mi?

Evet.

Son soru! Bir şekilde birileri tarafından (yahut şiirin kendisi tarafından) kurtarılması gereken Türk Şiiri'nin ortadaki hâline baktığında, bu enkazın altında kalanlardan mısınız, yoksa üzerine beton dökenlerden misin?

Harfiyatçısıyım.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

ATAKAN YAVUZ

2026 senesinde Hipoteksler Külçe Şiirler isimli eserini okurlarıyla buluşturan Atakan Yavuz ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Atakan Bey, sizce Türk Şiiri kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır. Çünkü ben kurtarıcılardan kurtulmak için şiire başladım.

Şiir coğrafyamızda her şeyin yolunda gittiğini mi söylemek istiyorsunuz?

Tam aksine, yolunda gitmeyen birçok şey var ama şiire bir eskatoloji, buna bağlı olarak kahraman tiplemesi filan taşınmasını doğru bulmuyorum. Yolunda gitmeyen şeyler biraz da kurtuluşçu/eskatolojik çıkışların ürünü.

Yolunda gitmeyen şeylere sizce şairler mi vesile oluyorlar, yoksa okurlar mı?

Ya ben aslında şiirden taburcu olmayı bekleyen bir insanım, bu soruların cevaplarını şair arkadaşlar daha iyi bilir. Dil tatile çıktığında felsefi sorunlar başlar, diyor filozof. Sorunlardan bahsediliyorsa demek ki dil tatilde. Sorunların bitmesi isteniliyorsa dili tatilden çağırarak gerekir ama o zaman şairler ne tartışacak, değil mi?

Şiirden uzaklaşanlar genellikle roman sanatına yöneliyorlar. Sizde de böyle bir durum mu var?

Has şiirle temas edince ondan uzaklaşmak ne mümkün! O seni terk etmedikçe sen onu terk edemezsin. Şair romancı, şair marangoz filan olunur bu durumda. Ayrıca atını düzde koşturmak gibi bir şey olur şair için romana geçmek, atından inmediği sürece şairdir. Evet var bende de kısa bir anlatı dosyası.

Son soru! Şiirin Türk milletini terk etme ihtimali var mı?

Kısaca şöyle söyleyeyim: Türkçe bir şiir dilidir. Türkçe söz dizimine bağlı konuşan kişi bizzarure şairdir. İki et ve tırnak gibidir.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

BURAK Ş. ÇELİK

En son Sınır İhlali isimli eserini okuyuyla buluşturan Burak Ş. Çelik ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Burak Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Evet.

Sizce kurtarılmasının gerekmediğini düşünenler neden böyle bir düşünceye sahipler?

Romantik bir söylem bu.. Arthur C. Danto ve Boris Groys'un tartışmasına götürür bizi.. Bir anlamda gelenek ve yenilik tartışması. Bir taraf yeniyi mümkün görmez ve gelenek sloganı atarken diğer taraf eskiyi bozup parodileştirerek yeniyi mümkün kılacağı kanaatinde. Kurtarılmaz diyenler gelenekçiler olabilir. Kurtarılması gerektiğine inananlar ise tam tersi, geleneği dönüştürerek ilerlemek isteyenler. Politik zemin de burada önemli bir rol oynuyor. Şair artık ne yazık ki mahallesine karşı duracak kadar cesur değil. Karşı duramadığı için de tüm çürümüşlüğü kabullenmek zorunda..

Türk Şiiri'nin sizce dünya edebiyatları içerisinde belirgin bir yer edinmesi gerekiyor mu?

Evet, gerekiyor. Bir sebebi, Türk Şiiri'nin dünya edebiyatından asla geri kalır bir yanı yok, hatta ileride, müstesna bir konumda. Öte yandan şair okunmak ister, muhatap genişledikçe bu daha da mümkünleşir. Ancak bu şu anda mümkün değil. Ne zaman ki Türkiye dünya devletleri arasında belirgin bir yer edinir, o zaman Türk Şiiri de onunla birlikte gider. Hangi şairin, hangi romancının, hangi ressamın piyasaya sürülüp parlatılacağı politiktir. Bu Türkiye'de de böyle, dünyada da.. >

Bugün Türkiye düşe kalka ilerleyen bir ülke. Gücünü daha çok askerî alana hasrederek söz sahibi olmaya çalışıyor. Bunun gerekli ya da gereksizliğini tartışmıyorum. Ancak edebiyat ve sanat şu anda bir lüks. Kültürel alanda yakın zamanda bir baskınlık beklemiyorum. Zaten neticede bu mümkün olsa bile vitrinler şairlere kalmaz, belki düşmez de..

Şairlerin bu anlattıklarınız çerçevesinde, herkes gibi, olabilecekleri izleyip beklemesi konusunda neler dersiniz? Böyle mi olması gerekiyor?

Beklemek derken ne demek istediğinizi pek anlayamadım açıkçası. Şairler zaten şiir yazıyor, başka ne yapabilirler ki? Toplum bazen bilim insanlarına, bazen sanatçılara değer verir, bazen ikisine de vermez, bazen atbaşı gider.. Özellikle 60'lardan sonra şairlerin toplum nezdinde çok bir ağırlığı kalmadı, değer görmüyorlar. Yani bazen bir şey yaparsınız ve karşılık görmez, bu kadar basit bana göre. Attığınız taş baş yarmaz, paylaştığınız video beğenilmez, söylediğiniz söz tesir etmez.. Siz de ya bırakırsınız ya da işinizi yapmaya devam edersiniz. Ancak beğenilmek uğruna yapacağınız her şey aslında şairliğinizden bir şeyler götürür. Samimi olmalısınız her şeyden önce. Samimi olmak, işinize başka şeyleri karıştırmamak demek.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

CELAL FEDAİ

2026 senesinin henüz başında toplu şiirleri İç yayımlanan Celal Fedai ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Celal Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Türk Şiiri'nin göğünde kara bulutların olduğunu düşünenler var. Bu düşünceler nasıl oluşuyor sizce?

Türk şiirinin göğünde kara bulutlar filan yok. Aksine bulutsuz, dümdüz, açık bir gökyüzü var. Çünkü şairleri de dahil olmak üzere Türkiye, tarihte tatile çıkmak için can atan hedonist insanların ülkesi olmakta sorun görmüyor. Coğrafi konumumuz buna izin vermiyor da biraz rahatımız kaçıyor. Kara gökler, kül rengi bulutlar olsa böyle pelteleşmiş bir hayatımız olmazdı. Şairlerimiz tüm dünyada insanların şiiri artık gereksinmedikleri gerçeğini Türkiye'ye özgü sanıyor. İnsanlık küresel kültürün seri üretim bandında son hız alıklaştırılıyor. Şairler de bu alıklığın şairi olup çıkıyorlar. Renksiz, bu berbat gökyüzünü öyle görmeleri bundan.

Türk Şiiri'nin geçmişi sebebiyle kurtarılmaması gerektiğini düşünüyorsunuz gibi... Yoksa şu anda durum iç açıcı değil, öyle değil mi?

Şu an toplum şiirin onlardan uzak durmasını gerektiren bir hal üzere. Yüz elli yıl önce sanatın insanı dışladığı dekadans günlerinden geçiyoruz. Şiiri buradan kaçırmak gerek. Kurtarmak... Böyle bir şey ise kaçırmak diyelim.

Ne için olduğu kişiden kişiye (belki şairden şaire göre) değişir, fakat bir kurtuluş / kaçış gerektiriyor gibi sizce de anladığımız kadarıyla... Peki, belki ayyukü sayılsa da nasıl bir şey gerekli bu kurtarma/kaçırma için?

Kendi başınlık... Böyle zamanlarda cemaatle ibadet zor gelir. Fakat bu bir ara dönemdir. Belki bir belki iki kuşak. Sonra sünnette ayrılanların farzda birleşmesi gibi cemaat olunur. Aslolan budur.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

DİLARA AYŞE AKDENİZ

Kusursuz Düşüş ve Sonsuzluğun Mavi Çiçeği isimli eserleriyle tanınan Dilara Ayşe Akdeniz ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Dilara Ayşe Hanım, sizce Türk Şiiri kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Peki, bu görüşünüzü, böyle düşünmenizi size ne bahşediyor?

Şiir kendini kurtarır. Nesli tükenen bir endemik bitki değil o. Dışarıdan bir çabanın bir şeye yarayacağını düşünmüyorum. Şiir kurtarılması gereken bir şey değil bence.

Kurtarılması gerektiğini düşünenler var bildiğiniz üzere... Sizce neden bu düşüncedeler?

Çünkü dünya büyüsunü kaybetti. Buna sözcüklerin büyüsunü de dahil. Kurtarma çabası şiiri aciz gösteren bir şey. Oysa şiir gelip bizi kurtarır.

Şiire nasıl sığınılır? Onu sadece okumak yeter mi mesela...

Şiire değil ama şiirin yarattığı dünyadan ve zamandan kurtarılmış o alana sığınılır. Yalın, berrak, ve her ne ise, o olan şey şiirdir. Okumak yetmez bence, okurken o yere gitmeye de istekli olmak gerek. Bu karşılıklı bir davet gibi.

Bu sözlerinizin çok romantik olduğunu düşünenler olacaktır. Onlara ne söylemek istersiniz?

Romantik olmayan birinin zaten o alana davet edilmediğini düşünüyorum. Diyecek bir şeyim yok o yüzden.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

ERCAN YILMAZ

2013 senesinde yayımladığı Nurusiyah isimli eserindeki mısraları hâlâ okurlarının zihninde dönüp duran Ercan Yılmaz ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

**Sevgili Ercan Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı?
Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır**

Hayır.

Şiirimiz çerçevesinde her şeyin yerli yerinden olduğunu size ne düşündürüyor?

Her şey yerli yerinde değil elbette ama yine de övünebileceğimiz bir şiirimiz var; hem şiir geleneğimiz hem de bugün yazılan şiirimiz itibarıyla.

**Geçmişine ne kadar daha yaslanabilir Türk Şiiri?
Zamanla 'geçmiş' olarak anılacak bir gelecek içerisindeyiz zira.**

Geçmiş bitmez; gelenek kendini yeniden üreterek var olur daima. Kökler sağlamsa ağaç kurumaz asla; nice fırtınaya nice kuraklığa nice hoyratlığa dayanır. Türk şiiri devam ederek değişecektir.

Peki, şiirimizin kurtarılması gerektiğini söyleyenlerin düşünceleri nereden neşet ediyor sizce?

Her şeyin sanat üretimi olarak görülebileceği bir çağda yazılan her metnin şiir olarak kayda geçmesi gibi bir durum var ki asıl problem burada. Herkesin dergi çıkarabildiği, sosyal medyadaki mecralarda şiirle var olabildiğini düşünürsek böyle bir nicelik içinde niteliğin ne olduğunu düşünmek gerekiyor. Kötü ya da şiir-olmayan metinler üzerinden "şiir ölüyor" yargısı sağlıklı bir değerlendirme gibi gelmiyor bana.

Son soru... Sizce şiir üzerine değerlendirmeler gerçekten şiirlerin çerçevesinde mi yapılıyor, yoksa şairlerinin çerçevesinde mi?

Genellikle şairler çerçevesinde. Nitelikli eleştiri ve değerlendirmeler de yok değil ama.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

GÖKÇE ÖZEL

İyi İşler Ustası isimli eseriyle dikkat çeken Gökçe Özel ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Gökçe Hanım, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı?

Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

İki şıkkı birden seçiyorum.

Kararsız olmanızı bu konuyu henüz tam olarak düşünmemenize mi bağlamalıyız, yoksa ikisini de seçmenizi açıklayabilir misiniz?

Bu yaklaşımı romantik buluyorum. Düşüncede yol almanızı engeller diye düşünüyorum. Hem evet hem hayır demek değişkenliğe işaret ediyor benim için. Ama en başında 'kurtarılması gerekir' kalıbı bana göre değil. Yine de buradan ilerleyeceksek her şey gibi eşyanın, doğanın, insanın, yaratılanın tabiatı gibi o mevcudiyetinin içinde hem iyiyi hem değilini taşıyacaktır.

Şiirin kendi başına bir gücü olduğunu iddia ediyorsunuz yani?

Bu düşünceye yakınım. "Kurtarılması gereken" kalıbı bir kurtarıcı öneriyor, özellikle bunu rahatsız edici buldum.

Peki, asıl romantik olanın, şiirin kendi gücünün olduğunu düşünmek olabilir mi? Kendinizi yadsıyacak şekilde bir bakış açısıyla bu konuyu ele aldınız mı?

Böyle söyleyeceğinizi tahmin etmiştim. Baktığınız yerden öyle görünüyor olabilir ama bu olsa olsa idealizmdir. Ve bence idealizm romantizmden çok daha büyük bir handikaptır.

Son bir soru! Şiir kendini Türk milleti özelinde kurtarmaktan vazgeçebilir mi? Yani bizi kendinden mahrum bırakmak isteyebilir mi?

Belki onu kurtamayı iddia eden kurtarıcılardan kurtulmak isteyebilirdi. Şiir üzerinde mülkiyet kurmamalıyız. Benim öznem şiirdir.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

GÖKDEMİR İHSAN

Katakofiti ve Kurmaca Alıştırmaları ile edebiyatımızda müstesna bir yer edinmiş olan Gökdemir İhsan ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Gökdemir Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Türk şiirinin ne halde olduğuna dair bir fikrim olmadığı için evet ya da hayır diyemiyorum. Kurtarılması gereken bir halde midir? Öyleyse kurtarılсын tabii.

Sizin için bir ayrıcalık yaparak, sualimizi şöyle değiştirmek isteriz: Sizce Türk şairi kurtarılmalı mı?

Her insan gibi Türk şairi de kurtarılmayı hak eder.

Şiirin sizdeki karşılığını tanımlamanızı istesek?

Benim nazarımda şiir müşahadesi olmayanın nutuk atmasından ibaret. Müşahade sahiplerinin söylediklerine şiir değil nutk-u şerif diyorum zaten.

Türk Şiiri deyince şu iki ismi verebilirim diyeceğiniz isimleri zikreder misiniz?

Bu tanımdan sonra isim vermesem daha iyi olur.

Son soru! Bir de şairi tarif eder misiniz?

Bunu kendi makalemde alıntı yaparak cevaplandırayım: İlahî kelâmın tezahür ettiği "kutsal dilin" tercümanı olarak şairin Hint geleneğinde vates diye adlandırıldığını aktaran Guénon bu kelimenin onu bir tür peygamberlik olan bir ilhamın bahşedildiği kişi olarak tanımladığını söyler. Guénon'a göre, daha sonra gerçekleşen başka bir soysuzlaşmanın neticesinde, vates artık sıradan bir kâhinden (*diviner*), (İngilizce *charm* kelimesinin iştikak ettiği) *carmen* de artık adi bir büyü eylemi olan sihirden (*spell*) başka bir şey değildir.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

HAYDAR ERGÜLEN

Okurlarına en son Elyazısı Gevezedir isimli eserini sunan Haydar Ergülen ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Haydar Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı?

Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Şiirimizin üstadlara ihtiyacı var mı sizce? Bir sınır çizmek, bir dayanak noktası görmek açısından?

Üstad demeyelim ama, usta, yol gösterici şairlere olan gereksinim hep olur.

Şiirin kendini kurtarabileceğine dair düşünceler besleyenler var, bu konuda neler dersiniz?

Bugüne kadar nasıl kurtardıysa, bundan sonra da kurtarır.

Bir şair için şiirini korumak ne demektir? Lisan ile alakalı bir şey mi bu, yoksa bağlantılar ile alakalı bir şey mi?

Bilmiyorum, şiirin korunması, şiiri korumak bunlar ne demek? Tersine, şiirin savunmasız olduğu düşüncesindeyim.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

ismail pelit

Türk iktisat: israil bayrağına yazılmış şiirler isimli eserin müellifi ismail pelit ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili İsmail Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı?

Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

hayır, batık bir gemiyi kurtarabilirsiniz. türk şiiri pupa yelken yoluna devam ediyor. görmüyor musun?

Şiirimizin sizi memnun eden taraflarından birkaçını söyleyebilir misiniz?

kendimi türk şiiri içinde güvende hissediyorum. mesela cevdet karal'ın son kitabı çıktı heyecanlandım sevindim. mesela elif sofya'yı yeni gönderdik öteki dünyaya üzüldüm. eksilmiş hissettim kendimi. iyi şairlerin şiirlerine denk geldikçe, bu ihtimal güçlü bir şekilde varoldukça kendimi güvende hissederim ben.

Türk Şiiri'nin kurtarılması gerektiğini düşünenler var málúmunuz. Bu düşüncelerin varlığı hakkında ne dersiniz?

çok yüksekte duran biri baktığı şeyin alçakta hatta gömülü, batık olduğunu sanabilir. kişi gözlem yapmak için uygun rakıma gelmiyorsa sandığımızdan bile daha aptaldır. aptallara laf anlatmak için çaba göstermeyi; 2017'de bıraktım. hiçbir şekilde onlara laf anlatmak için çaba içine girmeyi anlamlı bulmuyorum.

Son soru! Cevdet Karal'dan heyecan duyup Elif Sofya için eksilmiş hissetmeniz, aslında yaşayan bir 'şiir gövdesine' bağlı olduğunuzu düşündürüyor. Sizce Türk şiirini ayakta tutan şey, şairlerin birbirinin sesine karşı bu kadar duyarlı olması mı? Ve, ayakta duramadığını düşünenler, bu duyarlılığı göremedikleri için mi düşünceleri farklı?

ben şahsiyetimin temelini şiire borçluyum. çıplak bir insanın kendini dünyadan korumak için elbise giymesi gibi düşün. ama bazıları şiiri bir eşarp, kaşkol gibi görüyor: kendi bütünlüklerini tamamlayacak, parlatacak yahut da çekici gösterecek bir aksesuar; şiir onlar için hayati değil. böyleleri zaten şiirle kurulması gerektiği gibi ilişki kurmuyor. canları cehenneme.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

i.v.i.r.

İsmi vermek istemeyen romancımız ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili ... Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Evet.

Bir roman yazarı olarak, yanlış bir iddiada bulunuyor olabilir misiniz?

Hayır.

Şiirimizin kurtarılması için gerekli olan şeyler ne/neler sizce?

İlk olarak şunu söylemem gerek: Serbest nazım ile Türkçe şiir söyleyebilmek, İsmet Özel Beyefendinin Of Not Being a Jew isimli eseriyle mühürlenmiştir. Saniyen, bu eserden sonra, hece ölçüsü ile şiir yazamayan, hece ölçüsü ile şiir yazıp bunu benimsetemeyen herkes şiiri bırakmalıdır. Böylece Türk Şiiri'nin kurtuluşu başlayacaktır.

Her şey iskelet sebebiyle yani öyle mi?

Evet. İskeletsiz et yığını bir hayvanı yahut bir insanı düşünün. Güzellik algısı parçalanır. Şairlerin poetika okumamaları ve poetika oluşturmamaları da ayrı bir problem. Türk Şiiri'nin hece ölçüsüyle şiirler söyleyen şairlerle donanması sonrasında, şiirimizde yeni neler olacağını o zaman göreceğimizi düşünüyorum. Şu anda her şey tıkanmış durumda.

Peki, neler yapılabilir?

Devlet bu işe el atmalı. En kötü tarafıyla da olsa, hece ölçüsüyle şiir yazarlara bir şeyler sağlamalı.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

KADİR DANIŞ

Okurların daha çok romanlarıyla tanıdığı fakat 2023 senesinde Göğe Yüksелеcek Mi Diye Bakakaldığım Akik isimli bir şiir kitabını neşreden, ardından da 2025'te Yedi Vavlu Mecnuniyet Kaftanı isimli şiir içerikli eserini yayımlayan Kadir Daniş ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

**Sevgili Kadir Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı?
Lütfen bir şikkı seçin: Evet / Hayır**

Evet

Türk Şiiri'ni kurtarılması gereken duruma getiren sizce kim/kimler yahut nedir?

Şiirimizi kendi içine kapanmış ve şairin zihniyle, hatta şairin bilinçdışıyla ve çağrışımlarıyla kısıtlı hâle getirenlerdir diye düşünüyorum

Bu dediklerinize hece yahut serbest nazım üzerinden bir bakış açısı getirmek ister misiniz?

Heceden serbest nazma geçişimiz daha özgür bir bilinç ve daha kısıtsız bir ritim için oldu. Ama geldiğimiz noktada ne elimizde ritim var, ne de anlamın dürbünle bile görülemediği kendi dehlizlerinden çıkabilen bilinçler...

Bu düşüncenin kurtuluş adına nasıl bir hâle bürünmesi gerekiyor? Devlet tarafından bir KHK mı yayınlanmalı mesela, yoksa çok daha büyük bir şey mi?

Ben şiirimizi Peygamber sevgisinin kurtaracağına inanıyorum. Şairlerimiz tekrar bürde sevdasına tutulursa, şiirimiz de kurtulur.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

M. SAFA KARATAŞ

2014 yılında Orada, 2020'de ise Şimdiki Zamanın Rivayeti isimli şiir kitaplarından sonra 2021 yılında Dışarıda isimli romanını okurlarla buluşturan M. Safa Karataş ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Muhammet Safa Bey, sizce Türk Şiiri kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Türk Şiiri'nin ahvâlinde sizi memnun eden şeyler neler acaba?

Türk şiirinin durumundan memnun olduğumu söylemedim. Türk şiiri kurtarılmalı mı sorusuna yanıt olarak iki seçenek verdiğiniz için hayır demek durumunda kaldım. Çünkü Türk şiiri, şiir ya da herhangi bir sanat dalı kurtarılamaz. Sanatlar varlığını sürdürler ya da biçim değiştirerek, yenilenerek yollarına devam ederler. Kurtarıcı olduğunu iddia edenler sahte kahramanlardır. Türk dilinde şiir yazılabilir. Bu berbat olursa şiir bir şey kaybetmez, yazarlar silinip giderler. İyi şiir yazarlar Türk şiiri akarken dahil olurlar. Kimi zaman şiire yenilik getirenler olmuştur. Bu bir kurtarıcılık değildir. Şiire ve biçime dair iddiadır. Yani ikinci yeni Türk şiirini kurtarmamıştır. Türk dilindeki şiir sanatına müthiş bir katkı yapmıştır.

Türk Şiiri'nin zarar göremeyeceğini söylüyorsunuz yani?

Sanat zarar görmez diyorum.

Peki, şairler zarar görebilir mi? Misal lisanları... Lisanları zarar görmüş şairler, şiiri etkilemez ve her zaman silinir giderler mi?

Şair diline sahip çıkmalı. Şair çocuk mu "kötü sözden" etkilensin. Bu olgunluğa ve yetkinliğe sahip değilse şiir de yazmasın zaten.

Son soru! Şiirden sonra roman yazan müellifler arasında siz de varsınız. Şiirden mi vazgeçtiniz, yoksa şiir mi sizi bıraktı?

Bu çok kişisel bir soru, bunu yanıtlamak istemem. Ama genel olarak şunu söylemek lazım. Edebiyatımız uzunca bir süredir sosyo-kültürel hayatımız gibi hamasi. Sorular hamasi, tavırlar hamasi, yazılanlar hamasi. Şiir yalandan en uzak en ilkel bir sanat.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

M. UTKU YEŞİLÖZ

2022 senesinde Belki Bugün Nardır isimli şiir kitabıyla okur karşısına çıkan ve 2025 yılının sonunda Cedel isimli şiir kitabıyla yeniden okurlarıyla buluşan M. Utku Yeşilöz ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Utku Hanım, sizce Türk Şiiri'ni kurtarılmalı mı?

Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır

Kurtarılması gerektiğini söyleyenler var, siz de duymuşsunuzdur, bu düşünceye onları sevk eden şeyler neler olabilir?

Kendi gündemini yaratamama olabilir.

Yani Türk Şiiri'nin değil de Türk Şairi'nin kurtarılması gerektiğini mi söylemek istiyorsunuz?

İnsan bazen kendi hâlini en son kendisi fark ediyor, demek istiyorum.

Türk Şiiri'nin sizce dünya edebiyatları içerisinde belirgin bir yer edinmesi gerekiyor mu?

Önce Türkçe bilenlerin arasında bir yer edinse?

Son soru! Türk Şiiri deyince aklınıza neler geliyor?

*"Kismetse bu akşam Eğrikol'da yatarız,
Yürümeyen geleceği üzüntümün,
Uzarlara kar gibi yağıyor bilmediğim yıllar
Saklanmış sabahın akpak anısı.
Bir kuyu görmüştüm orda, ağzı kapalı,
Geçmişin fazlalığını sınıdı yureğim,
Güzeller suyundan içip kanarmış.
Dizimde derman kalmamıştı, çöktüm oturdum,
Ağzı kapalı kuyuya baktım, akşamın başkenti
Konuşmaya başlamamış bir buzağı gibi,
Yazmalar gibi alaca bulaca baktım,
Bir söğüt, bir söğüt de baktı benimle,
Kuşların arasında dal konuşuyordu."*

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

METE AKBABA

2015 senesinde Bir Merasime Hazırlık isimli şiir kitabıyla okur karşısına çıkan ve 2025 yılının Temmuz ayında yayımlanan Büyük İnsanlık İdeali isimli romanını yayımlayan Mete Akbaba ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Mete Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı?
Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Türk Şiiri'nin kurtulması gerektiğini kabul ettiğiniz anda, kendi sıradanlığınızın da görünür hâle gelmesinden mi çekiniyorsunuz?

Şiirle ilgilenmiyorum soruların muhatabı değilim.

Bundan sonra sizi roman sanatı ile iştiğal olurken mi göreceğiz demek oluyor bu?

İnşallah.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

METİN CELAL

En son Bu Son Olsun isimli eserini okurlarıyla buluşturan Metin Celal ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Metin Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Kurtarılmaya ihtiyacı yok. İyi durumda.

Kurtarılması gerektiğini düşünenler sizce hangi saiklerden dolayı bu düşünceye sahipler?

Kendi şiirlerinden kuşkulular. Türk şiirini kurtarın derken aslında "Benim şiirimi kurtarın" diyorlar.

Peki, kurtarıma durumunun hiç olmayacağını söylüyor musunuz? Zira bazılarınca şiir, kendi kendini kurtarabilen bir şey.

Kurtarılmasına gerek yok. Türk şiiri dimdik, ayakta. Kurtaracaklarsa kendi şiirlerini kurtarsınlar. Türk şiirine "seni kurtaracağım" diye ilişmesinler.

Son soru... Bahsini açtığınız bu 'kimseler' sizce hiç mi samimi değiller?

Samimiyet sorgulamadım. Kendi şiirleri hakkında endişelenmekte, 'kurtarın' demekle samimi olabilirler. Ben taraf değilim, taraf olan talan olur.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

ONUR BAYRAK

Buhranname, Şairi Öldürdüler ve Lügâtlere Güncelleme isimli eserleriyle tanınan Onur Bayrak ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Onur Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Kurtarılması gerektiğini söyleyenlerin neden bu düşüncede olduğunu düşünüyorsunuz?

Düşüncemi değil de belki hislerimi söyleyebilirim. Şiirin kurtarılması gerektiğini düşünenler herhalde genel olarak kendileri için de bazen ya da hep bir kurtarıcı bekleyenler ya da daha kötüsü kendilerini bir şeylerin kurtarıcısı olmaya layık görenlerdir ki, herhalde tarihte insanlığa en çok "kurtarıcılar" zarar vermiş olmalıdır.

Şiirimizin ahvalini nasıl görüyorsunuz? Her şey yerli yerinde mi misal...

Tarihte anlatım biçiminin radikal bir şekilde kırıldığı bir dönemden geçiyoruz. Tüm bu gürültü içinde şiirin ve de bizim şiirimizin ki çok daha uğultulu bir toplum içindeyiz biz, etkisiz ve yetersiz görünmesi normal. Ayrıca etkili görünenlerin aslında yetersiz olduğu gerçeği de var ve belki bu da umut kırıcı. Ama esasında şiir de şair de aramızda yaşamaya devam ediyor ve dünya durdukça da bu böyle olacak. Bundan kuşku duymuyorum ben.

Bazılarının 'bu gürültü ve gürültünün getirdiği yıkım içerisinde' pasif kalmamak adına, bir 'kurtuluş' fikri ortaya atmaları samimi gelmiyor mu size?

Buna toptancı bir yaklaşımla "samimi gelmiyor" demek istemem. Belki iyi niyetli bir şekilde ortaya çıkan çabalar vardır. Ama dediğim gibi ben genel olarak "kurtarıcı" fikrinden hoşlanmıyorum. Hele ki bir de mesele şiirse. Ayrıca şiirle uğraşan bir insanın kendi kendisine "şair" sıfatı vermesi yeterince tuhaf değilmiş gibi bir de "şiiri kurtarmak" iddiasıyla ortaya çıkması maalesef belki biraz da acımasız bir ifade olacak ama "komik" görünüyor.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

ÖMER ERDEM

Okurlarına en son Olmayan Şeyden Konuşuyoruz Seninle isimli eserini sunan Ömer Erdem ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Ömer Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Şiirimizin üstaplara ihtiyacı var mı sizce? Bir sınır çizmek, bir dayanak noktası görmek açısından?

Şiirimizin üstaplara değil eserlere ihtiyacı olmuştur her zaman. Üstaplık, sosyal, politik hatta psikiyatrik bir ünvanıdır. Şiirde esas olan kitaptır. Mesela Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan daha öndedir Çocuk ve Allah. Örümcek Ağı kitabı Necip Fazıl'ın iddia ve psikolojilerinin önüne geçer. Üstaplık müessesesi, Abdülhakhamit'e 'şair-i azam' ünvanının verilmesinden beri adeta militer bir karakter taşıyor. Bugün de var kendisini bu arkeolojik rahatsızlığa fazlasıyla kaptıranlar. Onlar için ne yapılacak ne de tavsiye edilecek bir şey var. Has şairin odaklanması gereken sadece eserdir. Hem kendisi hem de öncekiler için.

Şiirin kendini kurtarabileceğine dair düşünceler besleyenler var, bu konuda neler dersiniz?

Şiirin batmış, bitmiş, sönmüş hatta ölmüş mü ki böylesi bir söylem anlamlı olsun. Türkiye'de şiiri geriden okumak, onun hakkını gününde teslim edememek gibi hem bir hastalık hem de yetersizlik var. Bugün bu ülkede neredeyse dünyada benzerine zor rastlanan bir estetik ve duyuş çoğulluğuyla yazılıyor. Kültürel dinamikler başta politikacıların yedeğine girmiş günöbirlikçiler, şu veya bu cenahın siperine yatıp şiirden kaçanlar sizi yanıltmasın. Neyin ne olduğunu anlamak okumakla mümkündür. Bugün okumadan konuşmanın, temsil etmeden gözükmenin şehveti herkese tatlı gelmektedir.

Bir şair için şiirini korumak ne demektir? Lisan ile alâkalı bir şey mi bu, yoksa bağlantılar ile alâkalı bir şey mi?

Bir şairin şiiri tıpkı kendisi gibi korunaksızdır. Hiçbir hakiki şair veya şiir korunağa ihtiyaç duymaz. Düşünün Nef'inin cesedi Sarayburnu'ndan atıldığında Saray'a zincirle bağlı, korunmuş şairler vardı? Var mı onları hatırlayan? Yahya Kemal veya Nazım mı korundu? Bizim neslimizi mi korudular toplumsal ve kültürel dinamikler? Hayır. Neyi koruyacaklar ki! Şair sadece yaratıcılığa koyulur ve onun zamanın bıçağından nasıl geçeceğini hesap eder. Eğer bir şiir şiirse şairin bile gücü yetmez ona güç yetirmeye. Şair kendisinin farkında olandır. Yalın, çıplak ve kimsesizdir çünkü.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

RİDVAN ARDIÇ

Meksika Açmazı ve Gerileme Çağrısı isimli eserleriyle tanınan Rıdvan Ardiç ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Rıdvan Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Peki, kurtarmak için çabalayan yahut bu düşünceye sahip olanlarla nasıl yaşıyorsunuz? Hayatın tabii akışı içinde yani...

Öncelikle şunu söyleyeyim: Eğer Türk şiiri kurtarılmaya muhtaç değilse bu zaten güçlü geleneğimiz sayesinde. Soruya gelecek olursak da her şairin icra ettiği sanat sebebiyle idealist emellerle yola çıktığını reddedemeyiz. Bir insan şiir yazmaya karar verdiğinde zaten iki tür yolu olabilir, diyebilir ki "Ben yepyeni bir şiir yazacağım" ya da "Ben bu yazılan şiiri her türlü yazarım". Her iki yolda da evet şairler şiirimizi kurtarmak isteyecektir. Ben bunu normal karşılıyorum, sonuçta hepimizin güncel şiire bakışı farklı açılardan oluşuyor. Aslında önceki soruya "Hayır" derken anlatmak istediğim şey Türk şiirinin kurtarılmaya muhtaç olmayacak kadar kuvvetli bir eleği olmasıydı. Mevcut şiir ortamına baktığımızda ucuz, sentetik ve fazlaca piyasa işi olan işleri burada bir çırpıda sayabilirim. Zaman zaman Türk şiirini kurtarma gayesiyle yola çıkılan sohbetlere ve çalışmalara denk geliyorum, eğer bunlar popülist amaçlarla yapılıyorsa zaten tavrım kesinlikle bu işlerden uzak durmak şeklinde oluyor. Eğer kurtarmak eylemi, yaratıcı yıkım tarzında bir yapıdan oluşuyorsa burada da sonucunu merakla beklediğim eylemler oluyor. Sonuç olarak mesihçilik yapıp sahte mesih durumuna düşenlerle ortak bir yerde görünmek istemem, lakin devrimci, yıkıcı ve yeni bir şey yaratmak isteyenlerin fikirlerini daha da keşfetmek isterim. Bana gelirse, sevdiğim ve inandığım şiiri yazmaya devam ediyorum...

Bahsettiğiniz şairlerden, yakın zamanlarda keşfettiklerinizi zikredebilir misiniz?

Daha genç isimlerle cevap vermek istiyorum ben bu soruya: Burak Demirtaş'ı söylemek istiyorum direkt, yapmaya çalıştığı şiir gelecek için de o kadar güzel başka şiirler vadediyor... Bilgehan Tuğrul'un şiirini de çok severim. Dilde kurduğu sihirli bir yapı var sanki, çoğu zaman onun şiirlerini okurken çok farklı duyguları bir arada yaşıyorum. Ozan R. Kartal, Furkan Katuç, Esra Asar, Kenan Osmanoğlu, Mervan Ari Sunca da severek takip ettiğim şairler... Bu isimlerin yanında Mehmet Dağaşan şiiri de bence "orijinal" bir şiir mesela. Can Ülgen'in de geliştirdiği şiirini dikkatle takip ediyorum. Burada andığım isimlerin bir ortak noktası var, hem yenilik emareleri gösterirken hem de bir noktada benim için "şiir budur" dedirtiyorlar.

Son soru... Bir şairin kalıcılığı yalnızca şiirinin iyi olmasına bağlı olabilir mi? Yoksa şairden başka şeyler de beklenir mi?

Bu soru üzerine geçenlerde Adam Mickiewicz'in müzesini gezdikten sonra düşündüm en son... Mesela Mickiewicz'in Polonya şiirinin en büyük şairi olmasının sebebi tamamen şiirleri değil, Polonya bağımsızlık mücadelesinde aktif rol alan bir milli kahraman olması. Günümüzde ise çoğu şair kendini sadece sosyal medya içerik üreticisi olarak görüyor. Mesela 2010'dan sonra ortaya çıkmış bir şey aslında bu. Bizler artık şiirimizi yazıyor ve büyük sorumluluklar almıyormuşuz gibi hissediyorum. Buradan yola çıkarak, bence bir şairin geleceğe kalması sadece şiirinin niteliğiyle ilgili değil. İkinci Yeni şairlerini bugüne getiren sadece şiirlerinin iyi olması mıydı mesela? Orhan Veli'yi, Nazım Hikmet'i, İsmet Özel'i, küçük İskender'i, Sezai Karakoç'u... En geniş anlamda, şair dediğimiz kişi tarihin başlangıcında topluluğun metafizik arayışlarına bile aracılık eden bir figürdü. Her dönem zaten iyi şiirler yazılıyor. Şairin bir hikayeye, bir söyleme biçimine, bir karaktere, sorumluluğa ihtiyacı var geleceğe kalması için. Hiç olmazsa bile kalıcı olacak olan şeyin sadece şiiri değil düşünceleri de olması gerektiğini düşünüyorum.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

RIDVAN TULUM

Kısa süre önce İnsanın ve Akşam isimli eseri 3. baskı yapan Ridvan Tulum ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Ridvan Bey, sizce Türk Şiiri'ni kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Evet.

Kim bu Türk Şiiri'ni kurtarılmaya mahkûm edenler sizce?

Stand-upçılar, klikçiler, şiirde sıfır edisyonu savunanlar ve "huzurlu sebzeler".

Çözüm adına bu vakte kadar düşündüğünüz şeyler neler oldu?

Bir çözümü yok bence, şair enflasyonu alakalı gibi geliyor bir yanıyla. Türk edebiyatında dönem dönem böyle "kabalık görünen" durgunluklar olur. Başka bir yanıyla da bunun kamudan "edebiyatçının" kovuluşuyla alakalı olduğunu da düşünüyorum. Sözü muteber olan, dikkate alınan artık edebiyatçı değil, Türkçe bilen işi eskisi kadar rast gitmiyor. Onun yerine başka ve başkaları geldi, geliyor, gelecek gibi de... Çözüm önerim, kendi adıma uzun süredir şiir yayımlamamak oldu. Bunun da bir önemi yok gerçi. En azından enflasyonun sebeplerinden, kişilerinden biri olmamakla yetiniyorum diyelim.

Bu sebepler çerçevesinde, şiir dışında edebiyatın diğer türlerine geçmeyi düşündünüz mü? Bunu yapan birçok şair oldu zira.

Bir roman fikrim var uzun zamandır, birkaç kısa taslak da yazdım ama tam anlamıyla sürdürmek, ilerlemek nasip olmadı. Yine de bu tür değiştirmek ya da bir yeri seçmek değil. Sadece iyi bir roman okuru olarak denemek istediğim bir şey.

Son soru... Şiir kurtulacaksa, bunu şairler mi, romancılar mı, yoksa kendisi mi yapabilir?

Artık, gündelik hayat, "yeni" olmayan "yeniler" üretmeye başladı. Her şey yeni görümlü. Melankolinin yenileri, acının ve mutluluğun yenileri, korkunun yenileri, sevgilinin yenileri raflardaki yerini hızla alıyor ve tüketiliyor. Bu yenilerin son kullanma tarihi oldukça kısa. Çünkü, bantta yerine gelecek "yeniler" beklemekte... Sanırım şiirin kurtuluşu "yeni olmayan yenilerin" yok oluşuyla başlayacak. Ve bir daha, sanırım, bir dünya savaşı daha... Ve onun sonrasında gelecek bütün bunlar...

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

2001 senesinde Sebepsiz Serçe isimli şiir kitabını okurla buluşturan, 12 eseriyle edebiyatımızın üretken isimlerinden biri Suavi Kemal Yazgıç ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sevgili Suavi Bey, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı?

Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Hayır.

Şiir coğrafyamızda her yer güllük gülistanlık mı yani size göre?

Değil.

Bahçeyi talan eden şeyler sizce neler/nasıl şeyler?

Bahçeyi doğrudan değil ekranın müsaade ettiği veya algılattığı kadarıyla görüyorum. Belki de aslında bahçe kalmamıştır bile...

Buna rağmen, kurtarılacak bir durumda değil mi Türk Şiiri?

Kurtarılabilen bir şey kurtarıcısına "teslim" olur. Kurtarılabilen şeyler şiir olmaktan da vazgeçmiş demektir.

Şair için neler dersiniz?

Şair şiirin failidir.

Kaatili nasıl tanıyabiliriz?

Doğru ipuçlarını takip ederek.

Türk Şiiri'ni Kurtarmak

ANKET

TUBA KAPLAN

2026 senesinin henüz başında yeni şiir kitabı yayımlanan Tuba Kaplan ile Türk Şiiri'ni Kurtarmak adlı dosya konumuz üzerine gerçekleştirdiğimiz anket:

Sayın Tuba Hanım, sizce Türk Şiir'i kurtarılmalı mı? Lütfen bir şıkkı seçin: Evet / Hayır

Evet.

Kurtarmak dediğiniz şey, şiiri milletin elinden alıp bir müzeye kaldırmak mı?

Hayır, şiir milletindir.

Peki şiirimizi kimden kurtarmalıyız? Sosyal medya tayfasından mı, sizin şahsiyetinizden mi?

Şiiri bürokrasiden, kurumsal zihniyetten, görülme kaygısından, özellikle Instagram'dan, şiiri bir itibar aracı kılanlardan, şiiri mevki - imkân - gösteri kılacak şahsiyetin kusurlarından kurtarmalı. Metne, şaire, doğaya dönük, hesapsız bir yerde, adres bilmeyen, yine de navigasyon açmayan, yola çıkan bir yolcu teslimiyetinde şiirlerle...

Bu sözlerinizin şiirimizi kurtarmak için söylenmemiş şeyler olduğunu düşünüyor musunuz?

Doğru. Bırakalım şiir kendi doğasında yapacağını yapsın. Tanrılık taslamayalım. Şiir kendi halleder bunu yani... Bir de kendimizi kurtaralım önce tabii...

Kurtarılmaması gerektiğini söyleyenlere bir sözünüz var mı peki? Zira şiiri bırakmayanlar olarak, onları işaret ediyor gibisiniz...

Hayır, işaret parmağımı kendime döndürelim oldu epey. Kimse bir şey söylemiyor bence, roman türünü denemeye başladı çoğunluk. Biraz ne satarsa onun peşinde dolaşılıyor ruhlar. Halbuki şiir bunların hiçbiri değil mi? Kitapların satmaz, yakılır kış için ya da basılmaz, basılsa satılmaz. Şiiri bırakırsın ama Rimbaudsundur yine de filan. Soylusundur yani. Hem fiyaka hem varoşluk bir ruhta olabilir mi? Herkes kendi sahteliğini bulsun, kendi gerçeğine sarılsın. Kendine sahip çıksın herkes. Ucuz mahfilde şiir durmaz, durmuyor da işte.

En son ne zaman çok iyi şiir okudunuz?

Ben 17 yaşında, bir çocuktan aşırı iyi bir şiir okudum. Attila İlhan sesi aldım. Bil bakalım çocuk nerde yazıyor! HİÇBİR YERDE. Artık iyi şiir mahfilde öte, kurumdan ayrı, olması gerektiği gibi...

Son soru! Şiirimizi kurtaracak şey (olacaksa) şu ikisinden hangisi olur: Serbest Nazım / Hece

Ben kalıpları sevmiyorum. Şiirin güzelliği de bu. İyi şiir nereden gelirse oradan duyarız. Kim ne yapıyorsa yapabilir.

Lev Şestov Kitaplığı Yedinci Kat Yayınları'nda

Asgar Ferhadi Bu Kez Ne Kadar İranlı?

Bazı kişilerce, İranlı yönetmen Asgar Ferhadi'nin siyasi duruşu ile Cannes Film Festivali'nde gösterilen 'Paralel Hikâyeler' filmi arasında bağ kurma çabaları var, bence bu temelsiz bir şey... Sinema, dil kısıtlamalarının ötesinde bir anlatım gücüdür. Yerelden beynelmil olana ulaşmak, bir sanatkarın dikkat çeken başarılarından biridir. Cannes ve Berlin gibi festivallerden ödülleri alan, iki Oscar kazanan Ferhadi, Cannes'ın dikkat çeken isimlerinden biri...

Ferhadi, İran yönetiminin karşısında yer alsa da doğrudan çatışmaktan kaçınan biri. Geçen yıl 'Basit Bir Olay' filmiyle Altın Palmiye kazanan, hapis ve yurt dışı çıkışı yasağı cezalarına çarptırılan Cafer Panahi'den bu yönüyle ayrılıyor. Ferhadi, İran'a rahatça girip çıkabilmekte...

Bu yaklaşımı, İran sinemasının önemli ismi Abbas Kiyarüstemi'yi hatırlatıyor. Kiyarüstemi de baskıcı politikalara karşı çıkıp devletle doğrudan çatışmaya girmemiş biriydi. Resmî makamlarca sevilme de pasaportunu korumuş, ülke içinde ve dışında sinema eserleri üretmeye devam etmişti.

'Paralel Hikâyeler' filminde, kabaca söylemek gerekirse, insan psikolojisinin zıtlıkları ele alınıyor. Isabelle Huppert'in canlandığı alkol bağımlısı yazar, yeni romanını tamamlayabilmek için balkondan komşularını izliyor. Bu durum Hitchcock'un 'Arka Pencere' filmiyle aklı getirirse de doğrudan bir esinlenme olmadığını düşünüyorum. Nihâyetinde insanî meraklar iktibas edilemez. Tunuslu oyuncu Adam Bessa'nın canlandığı karakterin hikâyeye dâhil olmasıyla süreç farklılaşıyor. Yazarın yeğeni metrodaki bir hırsızlıktan kurtaran bu genç, yazarın hayatına giriyor ve onun hikâyesini çalarak sahipleniyor.

Bu iki zıt karakterin karşılaşması akla gelecek kaçınılmaz meseleleri ortaya çıkarıyor. Yazarın zihnindeki karakterler ile gerçek hayat çatışmaya başlıyor. İnsanlar gerçek ile hayali olanı bir arada yaşayabilirler ve zamanla bu iki kavram yer değiştirebilir.

İran devletine muhalif yönetmenlerin filmleri, genellikle ülkenin belirli kurallarının uzağında üretiliyor... Asgar Ferhadi bu filmde doğrudan dramatik yapıya odaklandığı için, aşırı sahneler çekmemiş olsa da İran sansür kurulu tarafından onaylanmayacak bölümlerin olduğu da iddia edilebilir.

Sona yaklaşırken şunu kesinlikle söylemek isterim, Ferhadi'nin 'Bir Ayrılık' veya 'Satıcı' gibi ödüllü eserlerini referans alarak bu filmi izleyenler aradıklarını bulamayabilirler.

'Paralel Hikâyeler', yapım şirketinin merkezine bağlı olarak Fransız yapımı çerçevesinde görünüyor. Oscar'daki 'Uluslararası En İyi Film' ödülünün ülke adına değil, doğrudan yönetmen adına verilmesi yönündeki tartışmalar, bu açıdan değerlendirilmeye değer bir konu diye düşünüyorum. Fakat elbette başka bir yazıda...

ZEYNEP KABLAN

(Sombras que voltam) Geri dönen gölgeler...

Ronald de Carvalho

Tercüme: Hacer Doğan Ekici

Bakışımızın derinliklerinde doğar bazen,
Şeffaf bir suyun dibindeymiş gibi,
Belirsiz ve sahte bir çiçeklenme.
Bütün geçmiş, yaldızlı halkalar hâlinde yavaşça...

Ve edilen yemin, ve öpülen o yüz,
Tatlı tatlı ağlayarak,
Solgunca geri döner - keşke dönmeseydi,
Her şey gölgede yükselir, âniden...

Ve bunlar akşam vakitleri, sonbaharlar, baharlar;
Yıldızlar ve kadirgalarla dolup taşan denizler,
Gümüş rengi öğleden sonraları, kristal şafaklar;

Ve uzaklarda, durgun bir körfezin mavi kıyısında,
Belirmeye başlayan şehirler,
Kehribar ve mercan parıltıları arasında...

Rio de Janeiro'da (1893-1935) doğdu ve yine orada bir otomobil kazası sonucu hayatını kaybetti. Portekiz Edebiyatı'nda, Orpheu dergisinin direktörlerinden biri olması ve hatta Luis de Montalvor ile birlikte dergi girişimini bizzat başlatmasıyla hatırlanır.

Manuel Bandeira, Apresentação da Poesia Brasileira (1946) adlı eserinde, Ronald de Carvalho'nun 1914'te Lizbon'da bulunduğu ve o sırada Orpheu grubuyla ilişki kurduğu yönündeki (yanlış) fikri yaymıştır; bu nedenle de Carvalho'nun Luz Gloriosa (1913) adlı şiir kitabı hakkında şöyle yazar: "İçinde Mário de Sá-Carneiro ve Fernando Pessoa'nın tuhaf şiirleriyle temasa geçildiğini ele veren hiçbir şey yoktur." Oysa o dönemde herhangi bir temas bulunmamaktaydı. Bu konuda yayılan hatalar çeşitlidir, ancak Ronald de Carvalho'nun dergi projesine katılım öyküsü, Arnaldo Saraiva'nın Portekiz ve Brezilya modernizmleri arasındaki ilişkiler üzerine yaptığı ve konuya ilgi duyan okurların bakması gereken çalışmasında açıklığa kavuşturulmuştur.

Yine de şunu söylemeden geçmemek gerekir. Eger Orpheu'dan yıllar sonra Brezilya Edebiyatı'ndaki rolü bir şekilde Pessoa, Sá-Carneiro ve Almada'nın eylemleriyle paralellik göstermeseydi, Ronald de Carvalho'yu hatırlamak için özel bir neden olmayabilirdi. Nitekim Bandeira, aynı kitabında Ronald de Carvalho'nun ikinci kitabı olan Poemas e Sonetos'u (1919), "Parnasizme geri dönüşün Brezilya Akademisi tarafından şiir ödülüyle ödüllendirilmesi" olarak niteler. Yazarın ise, "sadece dizelerinde değil, aynı yıl Akademi tarafından ödüllendirilen bir diğer kitabı Pequena História da Literatura Brasileira'da ve gazete eleştirilerinde de kendini gösteren akademik disipline kesin olarak boyun eğmiş, Apollinaire ve Avrupa avangart edebiyatının diğer ustalarının şiirlerine alaycılığını esirgemeyen yirmi beş yaşında bir genç" olarak tanımlar.

Modern Sanat Haftası'ndan sonra modernist esintili şiirlerini Epigramas Ironicos e Sentimentais (1922) ve Jogos Pueris (1926) kitaplarında yayımladı. 1926'da aynı zamanda Amerika kıtası üzerine bir gezi kitabı olan Toda América'yı çıkardı. Ölümünden kısa süre önce, Rio de Janeiro'da düzenlenen bir yarışmada "Brezilyalı nesir yazarlarının prensi" seçildi.

İki Konak Fikri: Yakup Kadri ve Necip Fazıl

Necip Fazıl Kısakürek ile Yakup Kadri Karaosmanoğlu arasındaki münasebet, başlangıçta bir hâmilik ve takdir köprüsü üzerine kurulmuşken, zamanla ideolojik bir uçuruma ve nihâyet ciddi bir hesaplasmaya evrilmiştir. Yakup Kadri, genç bir şair iken Necip Fazıl'ı edebiyat dünyasına takdim etmiş, onun şiirlerini, zamanında edebiyat ülkesinin en yüksek zirveye sahip dağlarından biri olarak kabul edilen İkdâm Gazetesinde yayımlamıştır. Dergi idarehânesine en genç edebiyat simâsı olarak kabul gören Necip Fazıl, burada "Üstad" nâmındaki birçok isimle sohbet etme fırsatı bulmuştur. Hatta Yakup Kadri, İsviçre'de tedavi gördüğü sıralarda "Alp Dağlarından" başlığıyla kaleme aldığı yazılarda Necip Fazıl'ı adeta "kahramanlaştırmıştır". Lâkin Necip Fazıl'ın mutlak İslam anlayışına yönelmesiyle bu dostluk (benzerleri gibi), bir 'yabancılaşma' çerçevesine gömülmüştür.

Yakup Kadri'nin, Necip Fazıl'ı "Neo-Müslüman" etiketiyle tavsif etmesi, bu fikri ayrışmanın en dikkat çekici noktasıdır. Necip Fazıl, bu tabiri bir hakaret ve cehalet numûnesi olarak görmüştür, zira ona göre İslam, 'yeni' veya 'eski' sıfatlarıyla tanımlanamaz. Kısakürek, Yakup Kadri ve çevresinin, İslam'ı ancak belli şartlar dâhilinde kabul edilebilecek, modası geçmiş bir değerler manzumesi olarak gördüklerini ortaya koyar. Necip Fazıl'ın nazarında Yakup Kadri, cemiyetin sancıklarına parmak basmış olsa da, ruhun derinliklerine inmekte "diz kapağını geçmeyen bir sığlıkta" kalmıştır. Kısakürek, Yakup Kadri'yi Kadro hareketi içinde "büyülenmiş bir medyum" ve rejimin sâdik bir memuru olarak resmederken, aralarındaki estetik bağ, koşulsuz bir inanç seddine çarparak darmadağın olmuştur.

Bu iki muhalif şahsiyeti aynı potada buluşturan nokta ise, Tanzimat'la beraber Türk cemiyetinin bünyesine yerleşen o marazî modernleşme ve ahlaki inkırazdır. Her iki müellif de Batılılaşmayı, milli seciyeyi tahrip eden bir taklitçilik ve köksüzlük sancısı olarak teşhis etmiştir. Türk edebiyatında toplumsal değişimi, nesil çatışmalarını ve yanlış Batılılaşmanın getirdiği ahlaki yozlaşmayı işleyen en çarpıcı eserlerin başında Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Kiralık Konak romanı ile Necip Fazıl Kısakürek'in Ahşap Konak adlı piyesi gelmektedir. Her ne kadar farklı türlerde yazılmış olsalar da, her iki eser de Tanzimat'tan beri süregelen Avrupalılaşma hevesinin Türk aile yapısında açtığı derin yaraları merkeze alır. Necip Fazıl'ın 1960 darbesi sonrasında kaleme aldığı Ahşap Konak piyesi, yapısal ve tematik olarak doğrudan Yakup Kadri'nin Kiralık Konak romanıyla benzerlikler taşımaktadır.

İki yazar da çökmekte olan Osmanlı-Türk toplum yapısını, içindeki bireylerle birlikte çürüyen bir 'konak' metaforu çerçevesinde sunmuştur. Yakup Kadri bu süreci "İstanbulun" zarafetinden "Redingot" riyakârlığına geçişle, yani bir nesil determinizmiyle izah ederken, Necip Fazıl meseleyi doğrudan doğruya bir "ruh hırsızlığı" ve metafizik bir intihar olarak takdim etmiştir.(1) Yakup Kadri'de ahlaki çöküş bir panoramadır, Necip Fazıl'da ise bir cinnet sahnesidir.

(1) Necip Fazıl, 1960 darbesi sonrası kaleme aldığı Ahşap Konak'tan evvel, 1958'de yazdığı At'a Senfoni isimli eserinin 'Başka Garp İllerinde Yarış' isimli kısmında şu ayrıntıları sunarak, bu konudaki yorumlarını detaylandırmıştır: "İngilizceye biniş elbisesi manasına gelen (riding coat), Fransızcaya (redingote) diye geçmiş, bir müddet sonra orada resmi kılık hâline gelmiş, oradan da Türkiye'ye tam bir 'Bâbiâli' efendisi kıyafeti olarak intikal etmiştir. ... Onların at elbisesi, başkalarının saray kıyafeti oluyor."

Gerek Kiralık Konak romanında, gerekse Ahşap Konak piyesinde, mekân bir fondan ziyade, Türk aile yapısının ve maneviyatının mücessem bir hâlidir. Konak, içine giren her kuşakla beraber biraz daha eskir, biraz daha çürür ve nihâyetinde 'ev/hâne/yuva' olmaktan çıkarak bir yabancılaşma mahalli hâline gelir. Yakup Kadri'de konak, "kiralık" ilanı ile dışarıya sunulan, pencerelerindeki perdeler gibi ruhu da parçalanan bir asâlet kalesidir. Necip Fazıl'da ise konak, her katında farklı bir günahın veya sevabın soluk aldığı, en nihâyetinde ahlâkî pislikten arınmak adına ateşe verilmesi gereken bir ahşap yığıdır.

Yakup Kadri Kiralık Konak isimli romanında, bahsi geçen tarihi kırılmayı kılık kıyafet ve yaşayış tarzlarındaki değişimle, "İstanbul" ve "Redingot" devirleri üzerinden açıklar. Abdülmecit devrinin ağır, zarif ve gelenekçi Osmanlılığını "İstanbul" temsil ederken, ardından gelen ve "yarı uşak, yarı kapıkulu, riyakâr, âdi bir nesil" olarak tanımladığı yozlaşmış dönemi "Redingot" temsil eder. Konağın torunları ise hiçbir geleneğe bağlı olmayan, "asır sonu" (fin de siècle) diye vasıflandırılan, her türlü ahlâki ve geçmişe ait kayıttan âzâde yeni bir içtimai örnektir. Necip Fazıl ise piyesinde yozlaşmayı ve kuşak çatışmasını somut bir metafor olan "üç katlı ahşap bir konak" üzerinden kurgular. Bu konağın üçüncü (en üst) katı, bozulmamış Türk-İslam ruhunu, geleneği ve ahlâki temsil eden "namaz ve niyaz katı"dır. İkinci kat, Batı hayranlığıyla benliğini kaybetmiş, arada kalmış "köprü nesli" simgeleyen "kumar ve morfin" katıdır. Birinci (alt) kat ise Batı'yı taklit konusunda sınırı aşmış, maneviyattan tamamen kopmuş yeni neslin "dans, içki ve rezalet" katıdır.

İki eserin şahıs kadroları birbirleriyle adeta simetrik bir uyum içindedir. Eski nesli ve kaybedilen değerleri Kiralık Konak'ta Naim Efendi, Ahşap Konak'ta ise Büyükbaba Recai temsil eder. Naim Efendi, devlete ve dinine saygılı, temiz, nâzik, ancak değişen zamanın hızına ayak uyduramayıp kendi evinde yabancılaşan, iradesiz ve zayıf kalpli bir Osmanlı beyefendisidir. Recai Bey ise geleneksel Şark kültürünü temsil eden 75 yaşlarında eski bir büyükelçidir ve Naim Efendi'nin aksine ailesindeki ahlâki çöküşe şiddetle karşı çıkar. Kiralık Konak'taki Naim Efendi evdeki durumlara sadece "acayip" diyebilecek kadar mevzua yabancı olmasına karşın, Recai Bey meseleleri enine boyuna kavramış ve karşısındaki fikirlerin savunucularının hâllerini ortaya çıkarmak adına sualler ve söylemler ortaya koymaktan geri durmaz.

Ahlâken çökmüş olan ara nesil, Kiralık Konak'ta Naim Efendi'nin damadı Servet Bey ile, Ahşap Konak'ta evin dul kızı Belkıs'ta vücut bulur. Servet Bey, Türklükten ve Müslümanlıktan nefret eden, sabahtan akşama kadar alafrangalığı yaşamak adına bin türlü garabet yapan, konağın eşyalarını Avrupa kataloglarına göre değiştirip evi köksüzleştiren bir züppedir. Belkıs ise kendi kızının nişanlısı ile gizli aşk yaşayacak, kumar ve morfin bağımlısı olacak kadar ahlâki değerlerini yitirmiş bir karakterdir.

Köklerinden tamamen kopmuş yeni nesil ise her iki eserde de en yıkıcı gruptur. Kiralık Konak'ta Seniha, Avrupa'nın şenlikli şehirlerine gitme hasretiyle yanıp tutuşan, bencil, zevk düşkünü ve nihâyetinde Faik Bey ile yaşadığı gayr-i meşru ilişki sonrası Avrupa'ya kaçan genç bir kızdır. Kardeşi Cemil ise gece hayatına ve barlara düşkündür. Ahşap Konak'taki Aysel ve nişanlısı Tekin de aynı çürümenin temsilileridir. Aysel, mirasa konmak için annesinin nişanlısıyla ilişkisine göz yuman ve evlenmeden hamile kalıp bunu şantaj aracı olarak kullanan biridir. Tekin ise konağı Amerikalılara satıp parasını yemek için ailenin hem kızı hem de annesiyle meşru olmayan ilişkiler kurar.

Bunlara rağmen, her iki müellif de eserlerinde geleceğe dair bir 'umut kapısı' bırakmıştır. Kiralık Konak'ta başlangıçta Seniha'ya âşık, içine kapanık ve pısrık bir şair olan Hakkı Celis, zamanla Seniha'nın ve temsil ettiği kitlenin sığığını fark eder. Hakkı Celis, bireysel tutkularından sıyrılarak vatan aşkına, "millet" mefhumuna yönelir ve Çanakkale'de şehit düşerek şanlı bir "ölüm adamı" olur. Ahşap Konak'ta ise bu umut, mimarlık öğrencisi Yüksel'dir. Yüksel, annesi ve kız kardeşinin aksine dedesinin manevî değerlerini benimser ve geleneksel bir hayat süren Attar'ın kızına âşık olarak yeni neslin manevî kurtuluşunu simgeler.

Eserlerin nihâyetleri, müelliflerinin ideolojik duruşlarını açık bir şekilde yansıtmaktadır. Kiralık Konak'ta Naim Efendi, eşyaları haraç mezat satılmış, bakımsız, karanlık ve âdeta "diri diri bir mezara" dönüşmüş konağında yapayalnız ve sefil bir hâlde ölüme terk edilir. Bu son, Osmanlı'nın çöküşünün trajik bir tablosu gibi görülebilir. Fakat Ahşap Konak'ta Büyükbaba Recai, evi bu yozlaşmış ahlaksızlara bırakmaktansa yok etmeyi seçerek konağı ateşe verir. Yangın sırasında, konağın 'fikrini' temsil eden bir maketi ve 'ruhunu' temsil eden eski bir levhayı torunu Yüksel'e emanet ederek ondan bu ruhu yaşatacak yeni bir çatı kurmasını vasiyet eder. Recai'nin "Biz yandık! Siz kurtulmaya bakın!" ifadesi, eski neslin kendini feda edişini ve umudun yeni nesle devredilişini, devredilmesi gerektiğini simgeler.

Necip Fazıl, Ankara'da yaşadığı dönemde sık sık evine uğradığı Yakup Kadri'yi detaylı bir şekilde, fiziki ve ruhi tasvirlerle Bâbüali isimli eserinde anlatır. Onu "kansız hissini veren fazla beyaz yüzü, kapkalın ve simsiyah kaşları ve açık alnıyla" resmeder. Karakteri ve duruşu itibarıyla ise Yakup Kadri'yi, "sükûtu kelâmından fazla bir temkin tavrına bürülü, heyecanı kontrollü ve 'alelâde'den çekingen" biri olarak tanımlar. Yakup Kadri ile Necip Fazıl arasındaki münasebet 'yabancılaşma' çerçevesine henüz tam olarak gömülmeden evvel, Necip Fazıl, Yakup Kadri'nin romancılığına dair oldukça net edebî eleştiriler getirir.

Yakup Kadri'nin Tanzimat'tan sonra Türk romanına ilk defa bir "mesele" getirme çabasını takdirle karşılansa da, onun fert ve toplum meselelerinin kökenine inme kapasitesini yetersiz bulmuştur. Bunun yanı sıra Necip Fazıl, sonradan milletvekili olan Yakup Kadri'yi rejime bağlı, resmi ideolojiyi savunan bir figür "rejim bağılı" olarak da nitelemiştir. Özellikle Şevket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim Tör ve Burhan Belge gibi isimlerin etrafında şekillenen ünlü Kadro hareketi bağlamında Yakup Kadri'yi değerlendirirken, bu gruptaki "zoraki hissiyatın" Yakup Kadri'de de tezahür ettiğini ileri sürer. Necip Fazıl, Yakup Kadri'nin bu kadronun cazibesine kapılmış, onların "büyülediği üstad payeli bir medyum" (bir tür aracı veya kukla) konumuna düştüğünü savunmuştur.

Her iki eser de, müelliflerinin sadece edebî kudretini değil, aynı zamanda hayata ve geleceğin inşasına dair besledikleri temel inançları da ayan beyan ortaya koymaktadır. Yakup Kadri, Kiralık Konak'ta meseleyi toplumsal bir çöküşün panoraması olarak ele alırken, nihâyetinde kalemini derin bir karamsarlığın ve çözümsüzlüğün tarafında bırakmıştır. Onun dünyasında Naim Efendi şahsında temsil edilen eski değerler, sadece yaşlanıp bir kenara itilmekle kalmaz, aynı zamanda yeni neslin gaddarlığı ve vurdumduymazlığı karşısında sessizce, sefilce ve kimsesizce can verir. Yakup Kadri'nin kurguladığı bu son, âdeta bir teslimiyetin belgesidir. Yazara göre asalet, nezaket ve gelenek, değişen zamanın dişlileri arasında ezilmeye mahkûmdur. Hakkı Celis ile parlayan o cılız ümit ışığının ise cephede sönüp gitmesi, Yakup Kadri'nin geleceğe dair duyduğu güvensizliğin en belirgin göstergesidir. Onun nazarında gelecek, sanki bütün iyi ve yetişmiş nesillerin savaş ve benzeri hâdiselerde yok olduğu, geriye ise sadece köksüz ve riyakâr tiplerin kalıp, hüküm sürdüğü karanlık bir boşluktan ibarettir.

Bunlara karşın Necip Fazıl, Ahşap Konak piyesinde tam zıt bir kutupta durarak, bir irade sergiler. Belki de Kırallık Konak'tan yola çıkarak böyle bir bakış açısının sergilenmesi gerektiğini işaret etmek istemiştir. Necip Fazıl, cemiyetin içine düştüğü buhranı sadece bir durum tespiti olarak görmez, aksine bu buhranı dağıtacak bir aksiyonun yolunu açar. Yakup Kadri'nin karakterleri çöküşü sadece izleyip kederlenirken, Necip Fazıl'ın Büyükbabası, bu ahlaki kokuşmuşluğa son vermek adına eline meşaleyi almaktan çekinmez. Necip Fazıl'a göre ideal, sadece geçmişe duyulan bir hasret değil, bugünü ve yarını kurtaracak bir diriliş hamlesidir. Konağın ateşe verilmesi, yok oluşun değil, 'öz'ün pislikten arınarak yeniden ortaya konulmasının göstergesidir.

Yakup Kadri'de umut, cephede şehit olan bir şairin şahsında tarihe gömülürken, Necip Fazıl'da bu umut, dedesinden "fikrin maketini" ve "ruhun levhasını" devralan Yüksel karakteriyle bir vasiyete ve bir göreve dönüşür. Belki de Necip Fazıl, Yakup Kadri'nin (eleştirmenlerce de ifade edildiği gibi) kendi fikirleriyle boyayarak okurların karşısına diktiği Hakkı Celis'in, cephede ölmemiş hâlidir. Muhtemelen, kendimizi müelliflerin şahsi tartışmaları dışında bırakabilseydik ve eserlerin derdiyle dertlenebilseydik, görmemiz gerekenleri çoktan görmüş olabilirdik.

FERHAD AKYOL

Nikola Tesla Dosyası

1 - Kökenler ve Aile Mirası

İnsanın tekâmülü, kendisine bahşedilen akıl emanetini kullanarak eşyadaki hikmeti keşfetmesine ve bu keşifleri insanlığa hizmet eden vesilelere (buluşlara) dönüştürmesine bağlıdır. Bu üretici sürecin nihai amacı, zihnin maddi dünya üzerinde bir hakimiyet kurması ve doğaya bahşedilmiş güçlerin insan ihtiyaçları doğrultusunda kontrol altına alınmasıdır. 20. yüzyıla damgasını vuracak olan Nikola Tesla'nın zihni istidadı da, ilahî takdirin kendisine nasip ettiği kuvvetli bir aile mirası ve yaratılış kabiliyetiyle şekillenmiştir.

Tesla'nın doğuştan gelen yeteneklerinin temelinde hem babasının entelektüel derinliği hem de annesinin pratik zekası yatıyordu. Babası Milutin Tesla, aslen Büyük Napolyon'un ordusunda görev yapmış bir subayın oğluydu ve tanınmış bir kurumda matematik profesörü olan kardeşiyle birlikte askeri bir eğitim almıştı. Ancak daha sonra şaşkıncu bir kararla din adamı olmayı seçmiş ve bu alanda büyük bir saygınlık kazanmıştı. Milutin Tesla bilgili bir adam, bir doğa filozofu, şair ve yazardı. Kıymetli bir hafızaya sahip olan babası, çeşitli dillerdeki klasik eserlerden uzun bölümleri ezbere okuyabiliyor ve şakayla karışık, eğer bazı klasikler kaybolursa onları hafızasından yeniden yazabileceğini söylüyordu.

Babasının üslubu kısa, öz, zekice ve hiciv doluydu. Esprileri her zaman kendine has ve karakteristikti. Örneğin, çiftlikte çalışan Mane adında şaşkıncu bir adam odun kırarken, baltayı her savuruşunda tedirgin olan Milutin Tesla ona şöyle bağırmıştı: "Tanrı aşkına Mane, baktığın yere değil, vurmak istediğin yere vur!".

Bir başka seferinde, pahalı kürkünü farkında olmadan araba tekerleğine sürten bir arkadaşını arabayla gezdirirken, "Kürkünü içeri çek, lastiğimi mahvediyorsun" diyerek onu uyarmıştı. Milutin Tesla'nın kendi kendine konuşmak gibi tuhaf bir alışkanlığı da vardı, sık sık sesinin tonunu değiştirerek hararetli tartışmalara girer ve kendisiyle sohbetler ederdi.

Milutin Tesla, oğlunun da kendisi gibi din adamı olmasını istiyor ve bu düşünce genç Nikola'yı sürekli baskı altında tutuyordu. Mühendis olma arzusuyla yanıp tutuşan Tesla'ya karşı babası bu konuda son derece tavizsizdi. Ancak yine de babasının, Nikola'nın zihinsel gelişimindeki rolü büyüktü. Babası ona hafızasını ve mantığını güçlendirmek amacıyla, başkalarının ne düşündüğünü tahmin etmek, bir formun kusurlarını keşfetmek, uzun cümleleri tekrarlamak ve zihinsel hesaplamalar yapmak gibi çeşitli günlük egzersizler yaptırıyordu.

Eğer babası bir entelektüel olarak kabul ediliyorsa, annesi Djouka (Mandic) ise birinci sınıf bir mucit olarak görülebilirdi. Taşra yaşamının modern dünyadan uzaklığı olmasaydı, Tesla'ya göre annesi harika şeyler başarabilecek yetenekte bir kadındı. Annesinin soyu, taşrada pratik araçlar geliştiren mucitlerle doluydu, hem babası hem de büyükbabası ev ve tarım için çok sayıda alet icat etmişlerdi. Djouka, gün ilk saatlerinden gece geç saatlere kadar yorulmak bilmeden çalışırdı. Kendi ektiği bitkileri yetiştirir, liflerini ayırır, kendi eğirdiği iplerle en ince tasarımları dokurdu. Evdeki giysilerin ve eşyaların çoğu onun ellerinden çıkmaydı. Parmakları o kadar hünerliydi ki, altmış yaşını geçtiğinde bile tek bir kirpiğe üç düğüm atabilecek kadar çevikti. Biyolojik araştırmaların bile açıklamakta yetersiz kaldığı bu olağanüstü dehâ, her iki ebeveynin en güçlü özelliklerinin birleşimiyle Nikola'ya miras kalmıştı.

Ne var ki Nikola'nın çocukluğu öyle dehâsının alkışlandığı toz pembe bir dönem değildi. Aksine büyük bir travmanın gölgesinde büyüdü... Nikola'nın, kendisinden bile daha parlak bir zekâya sahip bir de abisi vardı. Ailenin yakın bir dostundan hediye gelen, âdeta insan gibi zeki, muhteşem bir Arap atı bulunuyordu. Herkesin üzerine titrediği bu at, bir kış gecesi kurtların bastığı dağlardan geçerken ürküp, Milutin Tesla'yı sırtından fırlatmıştı. Sonra kan revan içinde eve dönüp bir nevi alarm vermiş, arama ekibini karlar altında baygın yatan Milutin Tesla'ya götürerek adamın hayatını kurtarmıştı. Gel gelelim, aynı at ne yazık ki abisinin ölümüne sebep olan o korkunç kazanın da sorumlusuydu.

Genç Nikola, ağabeyinin hayatını kaybettiği o trajik sahneye bizzat tanık oldu. Aradan elli altı yıl geçmesine rağmen, bu olayın zihnindeki görsel izi, gücünden hiçbir şey kaybetmemişti. Bu erken kayıp, ebeveynlerini tesellisi imkânsız bir acıya boğdu. Ölen ağabeyinin zihinsel başarılarının hatırası, Nikola'nın yaptığı her çabayı, ailesinin gözünde sönük bırakıyordu. Nikola'nın takdire şayan yaptığı her şey, anne ve babasına yalnızca büyük oğullarının yokluğunu daha derin bir şekilde hissettiriyordu. Bu nedenle Tesla, kendine çok az güven duyarak ve büyük bir aşağılık kompleksiyle büyüdü.

Tüm bu güvensizliğe rağmen, aptal bir çocuk gibi davranmadı. Henüz küçükken, diğer çocuklarla sokakta oynadığı bir gün, şehrin zengin ve saygın meclis üyeleri (Alderman) yoldan geçiyordu. Bu saygın beyefendilerin en yaşlısı, çocuklara birer gümüş para vermek için durdu. Nikola'nın yanına geldiğinde âniden ona "Gözlerime bak" diye emretti.

Nikola, değerli mâdeni parayı almak için elini uzatmış, adamın bakışlarına karşılık verirken, adam birden, "Hayır, pek değil, benden hiçbir şey alamazsın. Sen fazla zekisin," diye bir söz söyledi. Ailesi içinde de sivri dilliliğiyle dikkat çekiyordu. Yüzleri kırış kırış olan iki yaşlı teyzesi vardı ve bunlardan biri fildişi gibi dışarı fırlamış iki dişe sahipti, teyzesi onu her öptüğünde bu dişler çocuğun yanağına batıyordu. Sevgi dolu ama bir o kadar da itici olan bu akrabaları tarafından kucaklanma ihtimali onu her şeyden çok korkuturdu. Bir gün annesinin kucağında teyzeleri ona, "Hangimiz daha güzeliz?" diye sormuşlardı, yüzlerini dikkatle inceleyen Nikola, dişi çıkık olan teyzesini işaret ederek, "Bu, diğeri kadar çirkin değil," cevabını vermişti.

Sekiz yaşına gelene kadar Tesla'nın karakteri zayıf ve kararsızdı. Sağlam bir irade kuracak ne cesareti ne de gücü vardı. Duyguları dalgalar hâlinde geliyordu. İstekleri tüketici bir güce sahipti. Yaşam, ölüm ve dini mevzuların yoğun ve baskın meseleleri altında eziliyor, bâtil inançların etkisinde kalarak kötü ruhlardan, hayaletlerden, gulyabanilerden ve karanlığın içine gizlenmiş canavarlardan korkarak yaşıyordu. Ancak henüz kontrol altına alınmamış bu ciddi hayal gücü ve içgüdüler, o sıralar ortaya somut bir şey koymasını sağlamasa da, geleceğini şekillendirecek ilk ve en önemli tohumlardı.

Zihni, yıllar sonra dünyayı aydınlatacak icatları kusursuzca inşa edebileceği o eşsiz yapıya doğru yavaş yavaş evriliyordu.

(Devam Edecek...)

ATTILA DEMİR

Mozart ve Deyyuslar yahut Burgesslar

Anthony Burgess'in Mozart & The Wolf Gang (Mozart ve Deyyuslar) adlı eseri üzerine yazılmış bir yazıyı okuyacaksınız. Burgess kim mi? Bilmeyenler olabilir. Dünyada Otomatik Portakal isimli eseriyle tanınıyor. Stanley Kubrick tarafından da filmi çekilen ve böylece daha da çok ünlenen Otomatik Portakal'ın yazarı... Mozart ve Deyyuslar ismiyle Türkçeye tercüme edilen eserinin merkezinde müzik sanatının dehâlarından Mozart yer alıyor. Mozart'ın ölümünün iki yüzüncü yılına adanmış bu eser, alelâdeliği reddeden, girift ve türler arası bir çalışma. Burgess bu eserinde, standart bir biyografi sunmak yerine, diyaloglardan, bir opera librettosundan ve film senaryosu parçalarından yararlanmış. Roman sanatı için dikkat çeken bir eser olduğuna şüphe yok.

Anlatının merkezinde, Mozart'ın müziğinin kavranamaz doğasını anlama gayreti yer alıyor. Mekân, 'cennet' olarak ifadelendirilen bir yer. Cennet denince akla elbette dünyadan arındırılmış, huzur ve sükûtle çevrelenmiş bir yer geliyor... Fakat bu cennetin atmosferi, yeryüzünden gelen savaş yankılarıyla sürekli olarak bölünüyor. Peki hangi savaş sizce? Körfez Savaşı. Hani şu Amerika'nın, Ortadoğu diye adlandırdıkları yerin halklarından bir kısmını kurtarmak adına başlattıkları savaş. Savaşın nihâyetini artık doğmamış çocuklar bile biliyor. Romanda 'Saddam Hüseyin'in toplarının sesi' ile tanımlanıyor bu savaş. Yani bütün huzuru bozan ve hatta Cennet'tekileri bile rahatsız eden kişi, eli kanlı Amerikalılar değil de Saddam Hüseyin... Saddam Hüseyin'in oluşturduğunu iddia ettiği gürültü ile müzik sanatının meselelerini harmanlıyor Burgess kendince. Fakat, sanmayın ki sadece bu kadarlık bir cahillik sergiliyor...

Burgess, kendince inşa etmeye çalıştığı mide bulandırıcı estetik(!) bakışın ardında, Batı'nın insanı uykusundan uyandıran horultular kadar kaba ve bıktırıcı önyargılarını, oryantalist kalıntılarını ve zaman zaman hoyratlaşan istihzasını sırtlayarak Türkler, İslâm ve Müslümanlar üzerine fikirler serdediyor:

Eserde Burgess, Türkleri doğrudan askerî bir tehdit ve kaba bir yabancı olarak konumlandırıyor. Viyana Kuşatması'ndan Avrupa medeniyetine kalan tek olumlu şeyin bir torba kahve çekirdeği olduğu yönündeki Beethoven yorumu, bu düşüncesini elle tutulur bir hâle getiriyor. Türk müziği, armoni ve kontrpuan disiplininin bütünüyle kopuk, yalnızca feryat figan edilen bir gürültü yığını olarak nitelendiriliyor. Yeniçeri zillerinin müziğe teması basit bir dekoratif unsur sayılarak tamamen dışlanıyor. İslamiyet ve Müslümanlık bahisleri açıldığında ise romanın üslubu daha iğreti bir hâl alıyor. Cennet atmosferinde Müslümanlar, savaş naraları atan ve müziğin ahengini bozan figürler olarak çiziliyor. İslâm'ın cennet inancı huriler, şerbetler ve nehirler gibi fizikî unsurlar üzerinden karikatürize ediliyor. Ramazan orucu gibi ibadetler doğrudan bedene azap veren, katı ve irrasyonel bir süreç şeklinde gösteriliyor.

Romanında Burgess, Müslümanları sürekli olarak müziğin düşmanı şeklinde konumlandırmaya gayret ediyor. Körfez Savaşı sırasında Müslümanların füzeleriyle hayatını kaybeden Yahudi müzisyenler üzerinden kurduğu trajikomik yapı ile, İslâm'ı direkt olarak bir yıkım gücü ahvâlinde resmediyor. Mozart'ın dehâsını yüceltirken Türk-İslâm kimliğine sığ ve kirlî Avrupa merkezci bir tavırla yaklaşıyor.

Burgess artık bu dünyada değil. Bu sebeple onun bu saçma sapan düşünceleriyle bezediği romanına cevap vermeyi gereksiz buluyorum. İdeolojik önyargılarını gizleyemeden, belki de gizleme gayreti bile gütmeden ortaya koyduğu bu eserin, Türk okuru için ne gibi bir faydası olabilir, bunu düşünüyorum bir süredir? Bu eser neden tercüme edildi ve yayımlandı?

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın web sitesindeki Hakkımızda kısmında şu bilgiler yer alıyor: "Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1956 yılında Hasan Âli Yücel tarafından kuruldu." Sadece sual etmek istiyorum... Hasan Âli Yücel beyefendi acaba kendi milletine söven Burgess'in bu metninin yayımlanmasını ister miydi? Veya Can Yücel?

Ne çabuk unutuyoruz değil mi medeniyet denilen şeyin tek diği kalmış bir canavar olduğunu. O canavarın sanat anlayışı ile asla kaynaşamayacağımızı ki romanda da "İslam ile Batı arasında asla kapanmayacak o büyük uçurum" şeklinde ifade ediyor Burgess bu durumu. Yani evet, böyle bir şeyin olduğunu Burgess bile kabul ediyor fakat Burgessgillerden olanlar kabul edemiyorlar. İmdi bu yazıyı okuyup, yüzlerine karşı küfür edilmiş gibi rahatsız olanlar olabilir. İşte onlar kimse, onlar bizden değildir.

MEHMET ADNAN YALAVUZ

Alpha-Gal Sendromu: Temel Besin Kaynaklarının Tehdide Dönüşmesi

Alpha-gal sendromu (AGS), insanların kırmızı et tüketimine karşı geliştirdiği ve genellikle kene ısırıklarıyla başlayan bir alerji türüdür. Hastalığın temelinde kene tükürüğünde bulunan

Gal\alpha1-3Gal\beta1-4GlcNAc-R (alfa-gal) isimli karbonhidrat yatar. İnsanlar ve bazı primatlar bu karbonhidratı doğal yollarla sentezleme yeteneğinden yoksundur. Bu madde kene ısırığı yoluyla insan vücuduna girdiğinde bağışıklık sistemi bunu bir tehlike olarak kodlar ve anti-alfa-gal IgE antikoru üretmeye başlar. Bu antikorumun artışı, hastaların dana ve kuzu gibi memeli etlerini tüketmesinin ardından nefes darlığı, kurdeşen ve anafilaksi gibi hayati tehlike taşıyan reaksiyonlar göstermesine neden olur.

Hastalığın teşhisinde kandaki anti-alfa-gal IgE antikor seviyelerinin ölçülmesi standart bir yöntemdir. Kandaki antikor seviyesinin 0.35 IU/ml değerinin üzerinde olması teşhis için gereklidir. Ancak bu tek başına yeterli bir gösterge kabul edilmez. Antikor seviyesi yüksek olan her birey memeli eti yediğinde alerjik reaksiyon göstermeyebilir. Burada hastanın klinik hikâyesi devreye girer. Alkol tüketimi, egzersiz, kene ısırığı geçmişi, yaş ve mastositoz gibi ortak faktörler hastalığın şiddetini doğrudan belirler. Kan grupları da bu sendromda belirleyici bir rol oynar. B kan grubuna sahip bireylerin bağışıklık sistemi bu sendroma karşı belirgin bir koruma sağlar.

Bu sendromun dünya genelinde hızla artan vakâ sayıları, durumu şahsi bir alerjiden çıkarıp küresel bir sağlık sorununa dönüştürüyor.

- Gıda Güvenliğine Etkisi: Beslenme alışkanlıklarımızın temelini oluşturan memeli etleri, bir böcek ısırığı sonucunda insan için zehirli hâle gelmekte. Bu durum gıda tüketim ağını tamamen değiştirme potansiyeli taşıyor.
- Tıbbi Riskler: Sendrom sadece et tüketimiyle sınırlı kalmıyor. Belirli kanser ilaçları (cetuximab gibi) ve ksenotransplantasyon (hayvanlardan insana doku ve organ nakli) uygulamaları, alfa-gal duyarlılığı olan hastalar için doğrudan bir tehlike oluşturuyor.
- Vektörlerin Yayılımı: Çevresel değişimler, bu sendromu taşıyan kene türlerinin yaşam alanlarını genişletiyor. Risk altındaki insan nüfusu sürekli olarak büyüyor.

İnsan bağışıklık sisteminin bir dış temas sonucunda temel bir gıda kaynağına karşı bu kadar şiddetli ve kalıcı bir tepki geliştirmesi, biyolojik yapımızın çevresel etkenlere karşı ne kadar savunmasız olduğunu kanıtlamakta. Hastalığın önlenmesi ve yönetilmesi için kene-insan etkileşiminin çok daha sıkı bir şekilde izlenmesi zorunludur.

Bu özet, Alpha-Gal Syndrome: challenges to understanding sensitization and clinical reactions to alpha-gal isimli, Türkçe adı Alfa-Gal Sendromu: Alfa-gal duyarlılığını ve klinik reaksiyonlarını anlamadaki zorluklar olan makaleden Not Edildi editörleri tarafından hazırlanmıştır.

şimdilik
hitam...

www.notedildi.org